

Umumî hıfzıssıhha kanunu

(Resmî Gazete ile neşir ve ilâm : 6/V/1930 - Sayı : 1489.)

№ 1593

Birinci bap

Sıhhi teşkilât

Birinci fasıl

Devlet hidematı sıhhiyesi ve sıhhi merciler

BİRİNCİ MADDE — Memleketin sıhhi şartlarını ıslâh ve milletin sıhhatına zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve müstakbel neslin sıhhatli olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbî ve ıctimaî muavenete mazhar eylemek umumî Devlet hizmetlerindedir.

İKİNCİ MADDE — Umumî sıhhat ve ıctimaî muavenet hizmetlerine ait Devlet vazai Sıhhat ve ıctimaî Muavenet Vekâleti tarafından ifa ve hususî idarelerle belediyelere ve sair mahallî idarelere bırakılan hizmetlerin sureti icrası mürakabe olunur. Millî Müdafaa teşkilâtına ait sıhhi işler müstesna olmak üzere bütün sıhhat ve ıctimaî muavenet işlerinin mercii ve mürakibi bu Vekâlettir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Sıhhat ve ıctimaî Muavenet Vekâleti bütçeleriyle muayyen hatlar dahilinde olarak aşağıda yazılı hizmetleri doğrudan doğruya ifa eder:

- 1 - Doğumu tezyit ve teshil ve çocuk ölümünü tenkis edecek tedbirler.
- 2 - Validelerin doğumdan evvel ve doğumdan sonra sıhhatlerinin vikayesi.
- 3 - Memlekete sari ve salgın hastalıkların hüflülüne mümaneat.
- 4 - Dahilde her nevi intanî, sari ve salgın hastalıklarla veya çok miktarda vefiyatı intaç ettiği görülen sair muzır amillerle mücadele.
- 5 - Tababet ve şubeleri san'atlarının icrasına nezaret.
- 6 - Gıdalar ile ilâçları ve bütün zehirli müessir ve uyuşturucu maddelerle yalnız hayvanlar için seromlar ve aşular hariç olmak üzere her nevi serum ve aşular.
- 7 - Çocukluk ve gençlik hıfzıssıhhasına ait işlerle çocuk sıhhat ve bünyesinin muhafaza ve tekâmülüne ait tesisatın mürakabesi.
- 8 - Mektep hıfzıssıhhası.
- 9 - Mesaî ve san'at hıfzıssıhhası işleri.
- 10 - Maden suları ile sair havassı şifaiyesi olan sulara nezaret.
- 11 - Hıfzıssıhha müesseseleri ve bakteriyoloji lâburatuarları ve alelûmum hayatî muayene ve tahlillere mahsus müesseseler küşat ve idaresi.
- 12 - Meslekî tedrisat müesseseleri küşat ve idare veya mümasili müessesatı mürakabe ve bunlara müsaade itası.
- 13 - Mecnunlarla sair ruhî hastalıklara mahsus tedavihaneler veya malûl veya herhangi bir noksanii hilkate malik olanları kabul edecek yurt veya müesseseler tesis ve idare.
- 14 - Muhacirin sıhhat işleri.
- 15 - Hapisanelerin ahvali sıhhiyesine nezaret.
- 16 - Tıbbî istatistiklerin tanzimi.

17 - Sıhî neşriyat ve propagandalar.

18 - Vesaiti münakale umuru sıhhiyesine nazaret.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Doğrudan doğruya şehir ve kasabalar, köyler hıfzıssıhhasına veya tıbbî ve içtimaî muavenete müteallik işlerin ifası belediyelere ve idarei hususiyelere ve sair mahallî idarelere tevdi edilir. Vekâlet indelicap bu idarelere rehber olmak üzere bazı mahallerde nümune tesisatı vücuda getirir.

İkinci fasıl

Sıhhat ve İçtimaî Muavenet teşkilâtı

BEŞİNCİ MADDE — Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti 3 üncü maddede zikredilen hizmetleri ifa için hususî teşkilât kanununa tevfikân teşkil edilmiş fen-nî ve idarî şubelerden mürekkeptir. Kanunu mahsusuna tevfikân mülhak bütçe ile idare olunan Hudutlar ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü, Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletine merbut olarak ifayı vazife eyler.

ALTINCI MADDE — Her vilâyette Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletine merbut olmak üzere bir Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Müdürü bulunur. Sıhhat müdürleri buldukları vilâyetlerde Vekâletin en büyük memuru olmakla beraber valilerin sıhî müşaviridirler. Valiler mevcut sıhî kanun, nizam ve talimatlara tevfikân sıhhiye müdürlerini istihdam ederler ve sıhî hususlarda onların rey ve mütalealarını alırlar.

YEDİNCİ MADDE — Sıhhat ve içtimaî muavenet müdürleri buldukları vilâyetin sıhî umur ve muamelelerinden vali ile beraber mes'ul olup bütün sıhî kanun nizam, talimat ve emirlerin iyi tatbikine nezaretle mükelleftir.

SEKİZİNCİ MADDE — Her kazada ve icabı takdirinde nahiye merkezlerinde bir veya müteaddit Hükûmet tabipleri istihdam olunur. Hükûmet tabipleri doğrudan doğruya vilâyet sıhhiye müdürünün emri altında olup memur oldukları mahallerin sıhî umur ve muamelelerinden mes'uldür ve kaymakamın sıhî hususatta sıhî müşaviridir. Hükûmet tabiplerinin maiyetlerinde sıhî işlerde kendilerine muavenette bulunmak üzere küçük sıhhat memurları istihdam edilir.

DOKUZUNCU MADDE — Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti üçüncü ve dördüncü maddelerde zikredilen vazifeleri ifa ve müesseseleri idare etmek üzere tabipler, baytarlar, eczacılar, sair sıhî ve idarî memurları tayin ve istihdam ederler.

Üçüncü fasıl

Yüksek sıhhat şurası

ONUNCU MADDE — Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletince tevdi edilecek yüksek sıhî ve içtimaî meseleler hakkında rey ve mütaleasını beyan ve sıhî ve içtimaî hizmet ve muavenetlere ait kanun, nizamname ve talimatnameleri birinci derecede tetkik eylemek ve tababet ve şubeleri san'atlarını ifadan mütevellit adlı meselelerde ihtibar vazifeleriyle mükellef olmak üzere bir Yüksek Sıhhat Şurası teşkil olunmuştur.

ON BİRİNCİ MADDE — Yüksek Sıhhat Şurası dokuz âzadan mürekkep olup bu âza Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekili tarafından memlekette ilim ve ir-

fanı ve eserleri veya sıhhi hizmetleri ile marufiyet kesbetmiş zevat arasından intihap ve Başvekâlete inhası ve Reiscümhurun tasdiki ile tayin olunur.

ON İKİNCİ MADDE — Yüksek Sıhhat Şurasından her üç sene nihayetinde kur'a ile üç âza çıkarılarak yerine diğerleri 11 inci maddede gösterildiği veçhile tayin olunurlar. Çıkan âzanın yeniden intihabı caizdir. Yeniden intihap edilmedikleri takdirde Yüksek Sıhhat Şurası fahrî âzalığı unvanını kaydi hayat şartile taşırlar.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Yüksek Sıhhat Şurası her sene teşrinisani, şubat, mayıs aylarında olmak ve her devrei içtimaiyesi on günden aşağı olmamak üzere içtima eder. Vekâletçe lüzum görüldüğü takdirde fevkalâde içtimalar aktolunur. İçtima mahalli Ankaradır.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Yüksek Sıhhat Şurası, Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekilinin veya onun tensip edeceği bir zatın riyaseti altında aslı âzadan lâakal beş zatın huzurile içtima eder. Reyler sülüsani ekseriyetle ittihaz olunur. Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti müsteşar ve hıfzıssıhha işleri ve içtimaî muavenet umum müdürleri Yüksek Sıhhat Şurasının tabîi âzasındandırlar.

ON BEŞİNCİ MADDE — Yüksek Sıhhat Şurasının toplu olmadığı zamanlarda mükellef olduğu vazifelere taallük eden acele işlerle iştigal etmek üzere Yüksek Sıhhat Şurası kendi âzası arasından üç kişilik bir encümen intihap eder.

ON ALTINCI MADDE — Yüksek Sıhhat Şurası âzasına her devrei içtimaiyeye mahsus olmak üzere her sene bütçesinde miktarı muharrer bir hakkı huzur verilir. Ankara haricinden gelenlere harcırahları ve vekâletçe tayin olunacak yevmiyeleri ita olunur.

ON YEDİNCİ MADDE — Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti merkezî teşkilâtı ve vilâyetler sıhhi teşkilâtı ve Yüksek Sıhhat Şurası vazifelerinin istilzam ettiği nizamnameler tanzim ve neşrolunur.

Dördüncü fasıl

Vilâyet hususî idareleri ve belediyeler

ON SEKİZİNCİ MADDE — Vilâyet hususî idareleri bütçelerinde hususî kanuna tevfikân tefrik ve Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin tensibi ile sarfolunan sıhhi ve içtimaî işlere mahsus tahsisat, vilâyet merkezinde veya tensip olunacak sair mahallerde açılacak hastaneler ve dispanserlerle seyyar etibba teşkilâtına ve seyyar etüv tedarikine ve tephirat ve tathirat istasyonları tesisine ve verem ve firengi ve çocuk vefiyatı müdelesine muhtas hıfzıssıhha içtimaiye dispanserlerine ve sıtma ve firengi ilâcı tedarikine ve sıtma kanununda tasrih edilen ahvalde sıtma menbalarının izalesine sarfolunur.

ON DOKUZUNCU MADDE — Vilâyetler hususî idarelerine ait sıhhi teşkilât ve tesisat mahallî sıhhat ve içtimaî muavenet müdürlerinin mürakabesi altında bulunup bunlara ait muamelât kanun ve nizamnamelerine tevfikân sıhhat müdürleri tarafından ifa olunur.

YİRMİNCİ MADDE — Belediyelerin umumî hıfzıssıhha ve içtimaî muavenete taallük eden mesailden ifasile mükellef oldukları vazifeler aşağıda zikredilmiştir:

1 - İçilecek ve kullanılacak evsafı fenniyei haiz su celbi.

- 2 - Lâğım ve mecralar tesisatı.
- 3 - Mezbaha inşaatı.
- 4 - Mezarlıklar tesisatı ve mevta defni ve nakli işleri.
- 5 - Her nevi müzahrafatın teb'it ve imhası.
- 6 - Meskenlerin sıhhi ahvaline nezaret.
- 7 - Sıcak ve soğuk hamamlar tesisi.
- 8 - Yenilecek ve içilecek maddelerin mürakabesi ve vilâyet merkezleriyle lüzum görülecek sair mahallerde gıda maddelerinin muayenesine mahsus laboratuvarlar tesisi.
- 9 - Umumî mahallerde halkın sıhhatına zarar veren amilleri izale.
- 10 - Sari hastalıklarla mücadele işlerine muavenet.
- 11 - Hususî eczane bulunmayan yerlerde eczane küşadı.
- 12 - İlk tıbbî imdat ve muavenet teşkilâtı.
- 13 - Hastane, dispanser, süt çocuğu, muayene ve tedavi evi, aceze ve ihtiyar yurtları ve doğum evi tesis ve idaresi.
- 14 - Meccanî doğum yardımı için ebe istihdamı.

YİRMİ BİRİNCİ MADDE — Vilâyet hususî idareleriyle belediyelerin 18 ve 20 inci maddelerde gösterilen hizmetlerini ifa için kanunu mahsuslarına tevfi-kan Vekâletçe tayin olunan etibba ve sair memurin istihdam olunur.

YİRMİ İKİNCİ MADDE — Belediyeler ve vilâyetler hususî idarelerince sıhhi ve içtimaî hizmetlerden hangilerinin ifası mecburî ve hangilerinin ihtiyarî olduğu hususî kanunlarına tevfi-kan tayin ve bu hizmetlerde istihdam edilecek tabip ve memurların kadroları İera Vekilleri Heyetince musaddak bir talimatname ile tespit olunur. Hükûmet tabipleri olmayan yerlerde belediye tabiplerî nizamna-mesine tevfi-kan Hükûmet tabiplerinin ifasile muvazzaf oldukları vazifelerle mükelleftirler.

Beşinci fasıl

Vilâyetler ve kazalar umumî hıfzıssıhha meclisleri

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Her vilâyet merkezinde bir umumî hıfzıssıhha meclisi toplanır. Bu meclis mahallî sıhhat ve içtimaî muavenet müdürü, nafia mühendisi, maarif, baytar müdürü, mevcutsa sahil sıhhiye merkezi tabibi, bir Hükmet ve belediye tabibi ve hastane baştabibi ile garnizon ve kıt'a bulunan yerlerde en büyük askerî tabip ve serbest san'at icra eden bir tabip ve bir eczacıdan ve belediye reisinden mürekkeptir. Meclis valinin veya valiye bilve-kâle sıhhiye müdürünün riyaseti altında içtima eder. Valinin tensip edeceği bir zat kitabet vazifesini ifa ve zabıtları tanzim eder.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Kazalarda bu meclisler kaymakamın ri-setsi altında Hükûmet tabibi, mevcut ise bir Hükûmet baytarı ve askerî tabip, belediye tabibi ve serbest icrayı san'at eden ve kaymakam tarafından intihap edilen bir tabip ve serbest eczacı ile belediye reisinden tereküp eder.

YİRMİ BEŞİNCİ MADDE — Umumî hıfzıssıhha meclisleri müntahap âzası her üç senede bir değişir. Eski âzanın yeniden intihabı caizdir. Her defa tebed-dülünde kaymakamlar tarafından vilâyetlere, valilerce de Sıhhat ve İçtimaî Mua-venet Vekâletine bildirilir.

YİRMİ ALTINCI MADDE — Umumî hıfzıssıhha meclisleri alelâde ayda

bir kere içtima ederler. Ahvali fevkalâdede veya bir sari ve salgın hastalık zuhurunda valinin daveti veya Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin talebi üzerine daha sık toplanırlar.

YİRMİ YEDİNCİ MADDE — Umumî hıfzıssıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslâhına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimaî hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler.

YİRMİ SEKİZİNCİ MADDE — Umumî hıfzıssıhha meclislerinin mukarretından mahallî vazifeler ve salâhiyetler arasında bulunan işler vali veya kaymakam tarafından icra olunur ve istizana muhtaç olanlar kaymakamlıkça vilâyetten ve vilâyetçe Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinden sorulur.

İkinci bap

Sari ve salgın hastalıklarla mücadele

Birinci fasıl

Hudutlar ve sahiller sıhhi müdafaası

YİRMİ DOKUZUNCU MADDE — Beşinci maddede zikredilen Hudutlar ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü beynelmilel seyrüsefer ve ticaret sebepleriyle intikal eden beşerî ve salgın hastalıklara karşı millî hudutlar ve sahilleri müdafaa vazifesile mükelleftir.

OTUZUNCU MADDE — Hudutlar ve Sahiller Umum Müdürlüğü mer'î olan beynelmilel mukaveleler ve Devletçe mevzu kanunlar, nizamlar ve talimatlar ile Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti tarafından bu mukaveleler, kanunlar, nizamlar ve talimatların lâyiki ile tatbikını temin için verilen emirler dairesinde vazifeyi ifa eyler.

OTUZ BİRİNCİ MADDE — Türk ve ecnebî limanlarından Türkiye limanlarından birine gelmek üzere hareket eden her gemi, bir sıhhat patentasını hamil olmalıdır. Ecnebî limanlarından gelen gemilere ait patentalar mahallî Türkiye konsolosları veya vekilleri tarafından tetkik ve patentanın salâhiyet sahibi bir makam tarafından verildiğine kanaat edildikten sonra vize edilir. Mütaddit ecnebî limanlarına uğrıyan gemiler son uğradıkları limandan konsolos vizesi ahırlar.

OTUZ İKİNCİ MADDE — Fevkalâde hallerde ve memleketi tehlikeye maruz bırakan salgınlar zuhurunda Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti hastalığın hüküm sürdüğü limanlarda bulunan konsolosluklarda çalışmak veya konsolosluk mevcut olmadığı halde müstakillen vazife yapmak üzere mahsus memur gönderir. Bu gibi hallerde sıhhat patentalarının vizesi ve buldukları mahallin sıhhi ahvali hakkında malûmat almak vazifesi bu sıhhat memurlarına aittir.

OTUZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Konsolos veya vekili veya ahvali fevkalâdede Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin mahsus memuru bulunmayan yerler-

de görülecek lüzüm üzerine ya mahallî memurların vizesi veya muahedelerle münasebette bulunduğumuz dost Devletlerden birinin konsolosluğunca yapılacak vizeler muteber olur.

OTUZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Enebî limanlarındaki mahallî memurlar tarafından 31 inci maddede zikredilen sıhhat patentası verilmediği takdirde bu patentalar konsolosluk veya mevcut ise Sıhhat Vekâletinin memuru tarafından verilir.

OTUZ BEŞİNCİ MADDE — Sıhhat patentalarının vizesine mukabil mahsus kanun mucibince alınacak resim, konsolosluklar tarafından alınır.

OTUZ ALTINCI MADDE — Sıhhat ptentaları üzerinde yapılan her türlü tahrifler veya salâhiyettar makamatça tasdik edilmemiş tashihler patentayı hükümden düşürür. Bir geminin hareketinden evvel 48 saat zarfında verilmiş patentalar muteber olup daha evvel verilenlerin hükmü yoktur.

OTUZ YEDİNCİ MADDE — Bir geminin hareket limanında kolera, veba, sarıhümma, lekelihümma ve çiçek vak'aları ve yahut Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince tayin ve ilân edileceksair tehlikeli bir maraz salgını mevcut olmadığı halde verilmiş olan patentalar temiz addolunur. Bu hastalıklardan hariçten geldiği tebeyyün eden münferit vak'aların zuhuru patentaların temiz addedilmesine mani olmazsa da bu vak'alar patentalarda işaret edilmiş olmamıştır.

OTUZ SEKİZİNCİ MADDE — 37 inci maddede zikredilen hastalıklardan hariçten gelmiş olmadığı tahakkuk eden vak ayı zuhurunu bildiren patentalar ile mebdeinde temiz olduğu halde Türkiye limanlarından birine gelinceye kadar geçen seyahat müddeti esnasında geminin ahvali sıhhiyesinde vukua gelen tebeddül dolayisile evsafı değişen ve 31,32,33,34 üncü maddeler ahkâmına muvafık olmıyan patentalar bulaşık addedilir.

OTUZ DOKUZUNCU MADDE — Hiç bir patentayı hamil olmıyarak Türkiye limanlarına gelen gemiler, bulaşık patenta ile gelmiş gemiler gibi muameleye tabi olurlar.

KIRKINCI MADDE — Türk ve enebî limanlarından gelerek türk limanlarından birine dahil olan gemiler sıhhi muayeneye tabi olup bu mükellefiyete riayet etmiyen gemilere serbest pratika verilmiyerek yolcu ve eşya çıkarılmasına mümaneat olunur

KIRK BİRİNCİ MADDE — Her gemi bir türk limanına muvasalatı akabinde ve talimatnamelerle tayin olunan saatlerde Hudutlar ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü memurları tarafından ziyaret ve patentaları ve geminin sıhhi vaziyeti tetkik olunur. Bu memurlar tarafından serbest pratika verilmedikçe gemilere başkalarının girmesi ve gemilerden 47 inci maddede mezkûr talimatname hükümleri haricinde kimsenin çıkması memnudur.

KIRK İKİNCİ MADDE — Kaza, fırtına veya ahvali fevkalâde sebeble bir limana girmeğe mecbur olan gemilerden yukarıdaki maddelerde zikredilen evsafı haiz patenta aranmaz. Yalnız bunlar sıhhat patentalarını ibraz etmeğe mecburdurlar ve sahil sıhhat memurlarının mürakabesi altında limanda kalırlar.

KIRK ÜÇÜNCÜ MADDE — Türk limanlarına gelen enebî harp gemileri

ile ecnebî donanmalarına mensup muavin sefineler patenta ibrazına mecbur değildir. Yalnız kara ile irtibat etmek ve serbest pratika almak istedikleri takdirde behemehal ticaret sefineleri hakkındaki hükme tabidirlər.

KIRK DÖRDÜNCÜ MADDE — Türk harp sefineleri ve ticaret ile münasebeti olmayıp Hükûmete ait bulunan sair gemiler münhasıran hizmetlerine ait işler için Türk limanları arasında seyriüsefer ettikleri ve hiç bir bulaşık limana uğramadıkları ve yolcu, asker ve saire nakleylemedikleri takdirde Türk limanlarına girip çıktıkları zamanlar sıhhi muayeneye tabi değildirler. Fakat gemi deronunda sari hastalık zuhur ettiği takdirde bu gemilerin kaptanları muvasalat limanındaki hudutlar ve sahiller sıhiye memuruna haber vermeğe mecburdur. Bu takdirde tıbbî muayene icra ve serbest pratika ita edilmeden kara ile ihtilât edemez. 37 inci maddede zikredilen hastalıklarla bulaşık limanlardan gelen bu nevi gemiler sair ticaret sefineleri hakkındaki hükme tabidir.

KIRK BEŞİNCİ MADDE — Çanakkale Boğazı ile Karadeniz Boğazı arasındaki Marmara havzasında seyriüsefer eden gemiler muvasalat ettikleri limanlarda yolcularını sıhhi ziyaret vaki olmadan çıkara bilirlər. Yalnız bu esnada geminin sıhhi muamelesini itmam etmesi lâzımdır. Eğer bu muntaka dahilindeki gemilerin hareket limanlarında sari hastalık varsa bunlar umumî ahkâma tabi olurlar.

KIRK ALTINCI MADDE — 43, 44 üncü maddelerde zikredilen gemiler ile küçük mesafelere gidip hiç bir yere uğramıyarak avdet eden balıkçı gemileri müstesna olmak üzere Türkiye limanlarından ihtilât ederek çıkan her türk ve ecnebî gemisi bir sıhhat patentasını hamil olmalıdır. Bu patentalar mahalline göre temiz veya bulaşık addolunur.

KIRK YEDİNCİ MADDE — Limanlarda gemilerin muvasalât ve hareketlerinde icrası icap eden sıhhi muamele, patentaların şekli, vasıf ve sureti itası, yolcu, mürettebatın ve eşyanın tathiri, bulaşık patentalı gemilere tatbiki icap eden sıhhi tedbirler, muhtelif hastalıklara ait vak'alarda yapılacak muamele ve limanlarla hudutlarda müesses tahaffuzanelerin idare sureti ve yirmi dokuzuncu maddede zikredilen sıhhi müdafaaya müteallik sair bütün muameleler mevcut mukavele ve kanunlara nazaran Sıhhat ve içtimaî Muavenet Vekâletince neşredilecek talimatnamelerle tayin olunur.

KIRK SEKİZİNCİ MADDE — Türkiye konsolosları buldukları mahalde zuhur eden ve 37 inci maddede zikredilen hastalık vak'alarını ve bunlar hakkında ittihaz edilen tedbirleri Sıhhat ve içtimaî Muavenet Vekâletine muntazaman bildirirlər. Yalnız bunlardan kolera, veba ve sarıhümmadan her vak'anın telgrafla ihbarı lâzım gelip diğer hastalıklar ancak salgın şekli aldıkları takdirde mektup ile haber verilir.

KIRK DOKUZUNCU MADDE — Türkiye limanlarına sari ve salgın hastalıkların dühulüne mani olmak için aşağıda zikredilen tedbirler ittihaz edilir:

- 1 - Gemilerin tıbbî muayenesi.
- 2 - Bulaşık olduğundan şüphe edilen yolcuların nezaret altında bulundurulması veya tecridi.
- 3 - Hastaların tahaffuzane veya sari hastalıklar hastanelerinde şifa buluncıya kadar tedavi ve etrafı için tehlikeleri zail oluncıya kadar tecridi.
- 4 - Gemilerin ve sıhhat memurlarının görecekləri lüzum üzerine tathiri kabil olan ticaret eşyasile zatî eşyanın ve gemi eşyasının fennî tathiri.

5 - Hastalık amilini nakle vasıta olan haşeratın ve hayvanların itlâfı.

6 - Yolcu ve mürettebata aşı veya serom tatbikı.

Bu tedbirlerin tatbikı için lâzım gelen zaman zarfında gemilerin limanlarda tevkifine hudutlar ve sahiller sıhhat memurları salâhiyettardır.

ELLİNCİ MADDE — Sari ve salgın hastalıkların nakline vasıta olup fennî tathiri mümkün veya faydalı olmıyan her nevi eyşanın gemilerden tahliye edilmesine veya kara veya deniz tarikile memlekete ithaline mümaneata Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti salâhiyettardır. Vekâlet bu hususta müstaceliyetine binâen karar ittihaz ederek gümrüklere vepostaya tebligat icra ettikten sonra keyfiyeti İcra Vekilleri Heyetinin tasvibine arzeder.

ELLİ BİRİNCİ MADDE — Türkiye ve ecnebî limanlarından bulaşık veya şüpheli olanlar Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletince ilân olunur. Bu takdirde Bu limanlar müvaredatı, gemilerin patentaları bulaşık olmasa dahi 49 uncu maddede zikredilen tedbirlerden birine tabi olur. Alınan tedbirler Hariciye Vekâletince alâkadar Devletlere mer'î mukaveleler dairesinde tebliğ olunur.

ELLİ İKİNCİ MADDE — Bütün Türkiye limanlarında sıhhi muamele ifası Hudutlar ve Sahiller Umum Müdürlüğü memurlarına aittir. Bunların bulunmadığı mahallerde Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin göstereceği lüzum üzerine Hükûmet veya belediye tabipleri veya liman reisleri ve yahut nahiye müdürleri ile gümrük memurları kanun ve nizam ve talimatnameler hükümleri dairesinde sıhhi müdafaaya müterettip vazifeleri ifa ve rüsümü tahsil ederler.

ELLİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Hudutlar ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü hizmetlerine ait olan resimler ve tathir, tephir, tahaffuzhane masrafları ve kanuna muhalif hareket eden gemi kaptanlarından alınması icap eden para cezası mahsus kanuna tevfikân tahsil olunur.

ELLİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Komşu memleketlerden birinde 37 inci maddede zikredilen hastalıklar zuhur ettiği takdirde kara hudutlarında Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletince vürut edecek yolcularla zatî ve ticarî eşya hakkında aşağıdaki tedbirler alınır:

1 - Tren, araba veya herhangi bir suretle karadan ve yahut nehir yolu ile gelen yolcuların hudutlara dahil oldukları mahalde veya hududa civar münasip bir yerde tıbbî muayeneleri.

2 - Aşı veya serom tatbikı.

3 - Zatî veya ticarî eşyadan tathir ve tephiri mümkün ve faydalı görülenlerin tathiri.

4 - Yolcuların tıbbî nezaret altına alınması veya şüpheli şahısların tecridi.

5 - Hastaların tecrit ve tedavisi.

ELLİ BEŞİNCİ MADDE — Komşu memleketlerdeki salgın hastalıkların memleket için tehlikeyi mucip bir şekilde devam eyleyerek adî tedbirler ile bu tehlikenin izalesine imkân görülmediği zamanlarda hudutların hastalık bulunan memlekete mücavir kısmı İcra Vekilleri Heyeti kararil muvakkaten seddolunarak her türlü münakaleler tatil olunabilir.

ELLİ ALTINCI MADDE — 37 inci maddede zikredilen hastalıklardan birinin hüküm sürdüğü memleketlerden hava nakil vasıtaları ile vürut eden yolcu ve eşyalar hakkında 54 üncü maddede yazılan tedbirler Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin münasip göreceği hallerde hudutlarda veya bu vasıtaların karaya indikleri mahallerde tatbik olunur.

Memleket dahilinde sari ve salgın hastalıklarla mücadele

ELLİ YEDİNCİ MADDE — Kolera, veba (bübon veya zatürree şekli), lekeli humma, kara humma (hummayi tifoidi) daimî surette basil çıkaran mikrop hamilleri dahi - paratifoit humması veya her nevi gıda maddeleri tesemmümüatı, çiçek, difteri. (kuşpalazı) - bütün tevkiatı dahi - sari beyin humması (iltihabı sahayayı dimağii şevkii müstevli) , uykuhastalığı (iltihabı dimağii sari), dizanteri (basilli ve amipli), lohusa humması (hummai nifası), ruam, kızıl, şarbon, felci tıflı (iltihabı nuhaî kuddemii sincabii hâddîtifli), kızamık, cüzam (miskin), hummai racia ve malta humması hastalıklarındanbiri zuhur eder veya bunların birinden şüphe edilir veyahut bu hastalıklardanvefiyat vuku bulur veya mevtin bu hastalıklardan biri sebeble husule geldiğinden şüphe olunursa aşağıdaki maddelerde zikredilen kimseler vak'ayı haber vermeğe mecburdurlar. Kudurmuş veya kuduz şii pheli bir hayvan tarafından ısırılmaları kuduza müptelâ hastaların veya kuduzdan ölenlerin ihbarı da mecburidir.

ELLİ SEKİZİNCİ MADDE — İcrayı san'at eden her tabip 57 inci maddede zikredilen vak'aları kat'î veya muhtemel teşhis vazını müteakip ilk 24 saat zarfında sıhhiye dairesine, Hükûmet veya belediye tabibi bulunmadığı takdirde polis veya jandarma karakoluna hastanın isim ve adresile beraber tahriren veya şifahen haber verir. Polis ve jandarma daireleri ittala hasıl eyledikleri bu vak'aları hiç vakit kaybetmeden alâkadar makamlara bildireceklerdir.

ELLİ DOKUZUNCU MADDE — Sari hastalıkların haber verilmesini kolaylaştırmak üzere Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince hazırlanıp arzu eden tabiplere tevzi edilecek ihbarnameler postalarca meccanen naklolunur.

ALTMİŞİNCİ MADDE — 57 inci maddede yazılan hastalıklara uğrayan birisinin ikametgâhı değıştığını, hastalığı haber vermekle mükellef olanlar öğrendikleri takdirde bu nakli ihbara mecburdurlar.

ALTMİŞ BİRİNCİ MADDE — Hastane baştabipleri mektep, fabrika, imâlât-hane, hayır müesseseleri, ticarethane ve mağaza, otel, pansiyon, han, hamam, hapisane sahip veya müstecirleri ve müdürleri, apartıman kapıcıları buldukları mahallede, köy ihtiyar heyetleri köylerinde zuhur eden ve eczacılar, dış tabipleri ve ebeler, hasta bakıcıları, ölü tabutlıyan ve yıkayanlar san'atlarını icra sebeble muttali oldukları 57 inci maddede zikredilen vak'aları derakap alâkadar makamlara tebliğ ve ihbara mecburdurlar.

ALTMİŞ İKİNCİ MADDE — Deniz veya nehirlerde seyrüsefer eden her nevi sefinelerde 57 inci maddedeki vak'alardan biri zuhur ettiği takdirde geminin kapitan ve reisi ilk limanda vak'ayı Hükûmete haber vermeğe mecburdur.

ALTMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — Limanlarda bulunan ve sıhhiye patentası vermekle mükellef olan memurlar 57 inci maddede yazılı hastalıklardan ancak kolera, veba, çiçek, lekeli humma hastalıklarından zuhur etmiş hakikî vak'aları ecnebî gemiler ve ecnebî memleketlerine gidecek Türk gemileri patentalarına işaret ederler. Türkiye limanları arasında seyrüsefer eden Türk gemilerine verilecek patentalara mezkûr maddedeki hastalıklardan her birisinin tahakkuk etmiş vak'aları yazılır.

ALTMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — 57 inci maddede zikredilenlerden başka her hangi bir hastalık istilâî şekil aldığı veya böyle bir tehlike baş gösterdiği tak-

dirde o hastalığın veya her hangi bir hastalık şeklinin memleketin her tarafında veya bir kısmında ihbarı mecburî olduğunu neşri ilâna ve o hastalığa karşı bu kanunda mezkûr tedabirin kâffesini veya bir kısmını tatbika Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti salâhiyettardır.

ALTMİŞ BEŞİNCİ MADDE — Sari bir hastalık zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği veya sari ve salgın bir hastalıktan vefat vuku bulduğu ve yahut vefatın sari ve salgın bir hastalık tesiri ile husule geldiğinden şüphe edildiği ihbar olunur olunmaz Hükûmet tabipleri veya bulunmadığı mahallerde belediye tabipleri mahallinde lâzım gelen tetkikatı icra ve hastalığın muhakkak olup olmadığını ve zuhuru sebeplerinin tahkik ile mafevka iş'ar eyler. Sari hastalıklar tetkikatı yapan tabiplere bütün Devlet kuvvetleri müzaharete mecburdurlar.

ALTMİŞ ALTINCI MADDE — 65 inci maddede zikredilen tahkikat, sari ve istilâî bir maraz zuhuru ihbar olunmadığı ve fakat Hükûmetçe sari bir hastalık vukuundan şüphelenildiği takdirde dahi yapılabilir. Bu surette sari hastalık tetkikatı yapan sıhhat memurları lüzüm gördükleri mahallerde hastaları veya maraz âmillerini ve sebeplerini taharriye salâhiyettardır.

ALTMİŞ YEDİNCİ MADDE — 57 inci maddede zikrolunan sari ve salgın hastalıklar vak'aları hakkında tetkikat yapan tabip bu tetkikatı kolaylaştırmak üzere hastanın yanına girmeğe ve hastayı ve icabına göre evin sair sakinlerini muayeneye ve hastalığın sureti zuhur ve seyrine dair izahat ve malûmat talebine salâhiyettardır. Bu hususta mümaneatı görülenler bu kanunda zikredilen ahkâmı mahsusası mucibince cezalandırılır.

ALTMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — Tabip bulunmayan mahallerde Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin emri ile sari ve salgın hastalıklar hakkında tetkikat yapmağa, bu husus için yetiştirilmiş küçük sıhhat memurları mezuurdurlar.

ALTMİŞ DOKUZUNCU MADDE — Sari ve salgın bir hastalığın vukuu tahakkuk eylediği takdirde sıhhat memurları derakap lâzımgelen tedbirlerin ittihazına ve bütün idarî makamlar bu tedbirlerin tatbik ve icrası hususunda muavenete mecburdurlar.

YETMİŞİNCİ MADDE — Sari ve salgın bir hastalıktan vefat eylediği zan ve şüphe edilen eşhas üzerinde, alâkadar tabip tarafından lüzum gösterildiği takdirde, fethi meyit icra olunabilir.

YETMİŞ BİRİNCİ MADDE — Sari ve salgın bir hastalığın hükümferma olduğu veya tehdit edildiği mahallerde Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince bütün cenazelerin defninden evvel bir tabip tarafından muayenesi mecburiyeti ilân edilebilir.

YETMİŞ İKİNCİ MADDE — 57 inci maddede zikredilen hastalıklardan biri zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği takdirde aşağıda gösterilen tedbirler tatbik olunur:

1 - Hasta olanların veya hasta olduğundan şüphe edilenlerin ve hastalığı neşri tamim eylediği tetkikatı fenniye ile tebeyyün edenlerin fennen icap eden müddet zarfında ve sıhhat memurlarınca hanelerinde veya sıhhî ve fennî şartları haiz mahallerde tecrit ve müşahede altına vaz'ı.

2 - Hastalara veya hastalığa maruz bulunanlara serom veya aşı tatbiki.

3 - Eşhas, eşya, elbise, çamaşır ve binaların ve fennen intana maruz olduğu tebeyyün eden sair bilcümle mevadın fennî tathiri.

4 - Hastalık neşreden haşarat ve hayvanatın itlâfı.

5 - Memleket dahilinde seyahat eden eşhasın icap eden mahallerde muayenesi ve eşyalarının tathiri.

6 - Hastalığın sirayet ve intişarına sebebiyet veren gıda maddelerinin sarf ve istihlâkinin men'i.

7 - Dahilinde sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur eden umumî mahallerin tehlike zail oluncaya kadar set ve tahliyesi.

YETMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — Kolera ve veba ve ruam musaplarından gayri hastaların evlerinde tecrit edilmelerine müsaade olunur. Yalnız alâkadar sıhhi memurlar tarafından bu tecridin müessir olmasını temin edecek şartların mevcudiyeti kabul edilmiş olmalıdır. Bu takdirde hastaların evlerine bir alâmeti mahsusa vazedilerek hariçle olan ihtilât menedilir. Kolera, veba, ruam musapları ile bulunduğu mahallerde tecridi mümkün ve kâfi görülmiyen sair hastalık musapları ve kolera ve vebayı neşir ve sirayet ettirmeleri muhtemel olanlar icap ederse cebrî tecride tabi olurlar. Cebrî tecrit, hastaların veya bu maddede zikredilen şüphelilerin Hükûmetçe tayin edilecek mahallerde, her türlü ihtilâttan memnu olarak ve zabıta mürakabesi altında bulundurulmalıdırlar.

YETMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — Hastaların tecrit ve tedavisine mahsus vasıf ve şartları haiz hususî yerleri olmiyan mektep, fabrika ve imalâthanelerle müteaddit kimselerin bir arada bulunduğu umumî her nevi müesseseler ve mebanide sari hastalıklara musap kimselerin alıkonulması memnudur.

YETMİŞ BEŞİNCİ MADDE — Kuduz olan veya kudurmuş olduğundan şüphe edilen hayvanlar tarafından ısırılmış olanların vakit kaybetmeden en yakın kuduz tedavi müessesesine izam olunmaları mecburidir. Bunlaradn fakir olanların yol masrafları belediye veya köy sandıklarınca ve bu sandıklar veremedikleri takdirde idarei hususiyelerce tediye olunur ve bunlar Devlete ait umumî nakil vasıtalarından meccanen istifade ederler.

YETMİŞ ALTINCI MADDE — Etrafında bulunanlara sari ve salgın hastalıklardan birini nakle vasıta olduğu muhakkak olan kimseler muvakkaten ve bu zail oluncaya kadar mesleke ve san'atlarının icrasından hıfzıssıhha meclisleri kararıle menolunur.

YETMİŞ YEDİNCİ MADDE — Sari ve salgın hastalıklardan birinin hüküm sürdüğü veya tehdit ettiği mahallerde Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin tasvibile bütün umumî mahallerde vuku bulacak içtimalar tahdit veya menolunabilir. Bundan başka hastalarla hastalığı şüpheli olanların ve hastalığın sirayet ve neşrine vasıta olabilecek eşyanın fennî tathirata mahzur ve mazarratı izale edilmeksizin nakillerine ve bütün kara ve deniz ve hava nakil vasıtalarının fennî tathir ve tephire tabi tutulmadan seyrü seferlerine mümaneat edilir.

YETMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — Hususî kanuna tevfikân açılmış olan şahıslara ait lâburatuarlarda ve Sıhhat Vekâletince tayin edilecek müessesatı resmîyenin gayrisinde kolera, veba ve ruam mikropları kültürlerinin bulunması memnudur. Diğer sari hastalıklar mikroplarının eyi muhafazasından ve bir mahalden diğerine naklinde yapılacak takayyüdüattan lâburatuar sahipleri mesuldür.

YETMİŞ DOKUZUNCU MADDE — Su ile sirayet ettiği fennen muhakkak

olan hastalıklardan birinin salgın halinde hüküm sürdüğü mahallerde veya bu mevkilerin etraf ve civarında bulunan umumî banyolar ve kuyular, aptesaneler ve şehir ve kasaba veya köylere gelen suların ve çamaşır yıkamağa mahsus umumî mahallerin ve dere, nehir gibi cari sularla göl sularından şüpheli olanların istimali menolunur.

SEKSENİNCİ MADDE — Askerî kuvvetler arasında veya askerî müesseselerde 57 inci maddede mezkûr sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur ettiği takdirde bu kanunda zikredilen tedabirin ifasına hususî teşkilâtı sıhhiyeleri mecburdur. Bu hallerde Millî Müdafaa Vekâleti vukuatın zuhur ve seyrinden Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletini daimî surette malûmattar edecek ve halkı sırayetten korumak için müştereken ittihaz ve kabul edilecek tedbirleri tatbik eyliyecektir. Sıhhat Vekâletince halk arasında görülen sari hastalıklar vak'alarından Millî Müdafaa Vekâleti vaktinde haberdar edilir.

SEKSEN BİRİNCİ MADDE — Sari ve salgın hastalıklar amillerile bulaştığı muhakkak veya şüpheli olupta tathiri ve tephiri masarifi kıymetinden ziyadeye baliğ olacağı anlaşılan veya tephir ve tathiri mümkün görülmiyen eşya ve mevadî saire imha olunur. Tathir ve tephir masarifi kıymetinden ziyadeye baliğ olacağı anlaşılan eşyanın sahibi tarafından arzu edildiği takdirde tathir masarifi kendisi tarafından deruhte edilerek tathiri icraedilir. İmha edilen mevat ve eşya Hükûmetçe her kimin elinden alınmış ise belediye ve köy ihtiyar heyetlerince tayin edilecek bedeli o şahsa tazmin olunur.

SEKSEN İKİNCİ MADDE — Sari ve salgın hastalıklardan birinden vefat edip hususî tedabire tabi olarak defni iktiza eden cenazeler alâkadar memurların nazareti altında tabutlanıp defnolunurlar.

SEKSEN ÜÇÜNCÜ MADDE — Cebrî tecride tabi olarak müessesatta veya evlerinde tecrit edilen kimselerle 76 ıncı maddede zikredilen şahıslardan muhtaç olanlarının kendileri ve ailelerinin iaşeleri masarifi Hükûmetçe tesviye edilir.

SEKSEN DÖRDÜNCÜ MADDE — Sari hastalıkların zuhur ve intişarına mani olmak üzere münasip fasılalarla umumî mebaninin, nakil vasıtalarının, otel, han ve her nevi temaşa yerleri ve saire gibi içtima yerlerinin veya lüzum görülecek sair müessesatın neşir ve ilân edilecek şartlar dahilinde tathir ve tephirine ve hastalık nakleden haşerat ve hayvanatı itlâf etmeğe Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti mezundur.

SEKSEN BEŞİNCİ MADDE — Müstamel elbise, ev eşyası ve sairenin fennen tathir edilmeden satılması memnudur.

SEKSEN ALTINCI MADDE — İçinde sari ve salgın hastalıklardan biri çıkan binalarla bitişik binalar sahipleri hastalığın izalesine hadim ve yayılmasına mani olmak üzere sıhhiye memurlarının gösterecekleri sıhhi mahzurları islâha mecburdurlar. Sahipleri yapmazsa Hükûmet veya belediyelerce yapılıp, masarifi, maliye memurlarınca, tahsili emval kanununa tevfikân tahsil olunur.

SEKSEN YEDİNCİ MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince 57 inci maddede zikredilen hastalıkların her birine karşı yapılacak mücadele tedbirlerini ve tathirat ve tephirat ve itlâfı haşerat ve hayvanat usullerini ve tathirata tabi binalar ve eşya ve sairenin ne zamanlarda ve ne suretle tephir ve tathir edileceklerini mübeyyin bir nizamname neşrolunur.

SEKSEN SEKİZİNCİ MADDE — Türkiye dahilinde her fert çiçek aşısı ile

mükerreren aşılmağa mecburdur. Bu aşının, icrası tarzi ve vesikaların ne suretle ita olunacağı ve aşlarının fennen geri bırakılması icap eden kimseler 87 inci maddede yazılan nizamnamede zikredilir.

SEKSEN DOKUZUNCU MADDE— Türkiye hudutları dahilinde doğan her çocuk doğumu takip eden ilk dört ay zarfında aşılır. Çocuğun peder ve validesi aşı mecburiyetinin ifa edilmesinden aynı suretle mesuldurlar. Ebeveyni olmayan çocuklar veya ebeveyni nezdinde bulunmayan çocuklar için çocuğu bakmak üzere kabul eden şahıslar veya müesseseler müdürleri mes'uldurlar.

DOKSANINCI MADDE — Otuz yaşına kadar olan her şahıs çiçek aşısını beş sene bir tekrar ettirmeğe mecburdur. Çiçek salgını vukuunda sıhhat memurları tarafından lüzum görülecek bütün eşhaya çiçek aşısı tatbiki mecburidir.

DOKSAN BİRİNCİ MADDE — Çiçek aşısı Hükûmetçe hazırlanır ve meccanen tevzi ve tatbik olunur.

DOKSAN İKİNCİ MADDE — Askerî makamlar, askerî hizmetlerini ifa esnasında ve kanunen muayyen olan müddetlerde askerlerin çiçek aşısını müntazaman ifaya mecburdurlar.

DOKSAN ÜÇÜNCÜ MADDE — Ticarî ve sınaî bütün müesseseler sahipleri müstahdemlerini kendi vesaitile kanunun gösterdiği müddetlerde çiçek aşısı ile aşılamaya mecburdurlar.

DOKSAN DÖRDÜNCÜ MADDE — Kanunî mühlet zarfında mükerreren aşılandığını vesikalarla ispat edemiyenler Devlet, belediye hizmetlerinde veya hususî ve umumî ticaret ve sanayi müesseselerinde, büyük çiftliklerde istihdamı veya mekteplere kabulü memnudur.

DOKSAN BEŞİNCİ MADDE — Sari hastalıklara karşı kullanılan her nevi serom ve aşılar Hükûmet tarafından ihzar edilir. Hariçten getirilenlerin Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince tayin olunan vasıf ve şartları haiz olmaları mecburidir. Dahilde beşerî serom ve aşı imali Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin müsaadesine ve murakabesine tabidir. Bu müesseselerin vasıfları ve şartları vekâletçe tayin olunur.

DOKSAN ALTINCI MADDE — Kuduz aşısı ihzar ve tatbiki için iktiza eden müesseseler Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince veya onun müsaade ve murakabesi altında resmî teşkilâtı tarafından açılır ve aşı meccanen tatbik olunur.

Üçüncü fasıl

Sıtma ile mücadele

DOKSAN YEDİNCİ MADDE — Sıtmalı olduğu Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince neşir ve ilân edilecek mahallerde sıtmanın her türlü şekillerinin 58,59,60,61 inci maddelerde musarrah olduğu veçhile ihbarı mecburidir.

DOKSAN SEKİZİNCİ MADDE — Sıtma mücadelesi, hususî kanununa ve talimatnamelerine tevfikân icra olunur. Askerî makamlar Sıhhat Vekâletince kabul edilen esaslar dahilinde askerî kıtaat ve teşkilâtta sıtma mücadelesi yaparlar ve yapılan tedbirleri sıtma mücadele reislerine veya sıhhat müdürlüklerine bildirirler.

Dördüncü fasıl

Trahom ile mücadele

DOKSAN DOKUZUNCU MADDE — Ahalisinin büyük bir kısmının trahom hastalığına müptelâ olduğu tahakkuk eden mahallerde Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti tarafından mücadele heyetleri teşkil edilir ve iktiza eden müesseseler açılır. Buralarda hastalığın tedavisi için hastalar üzerinde yapılacak bütün tedbirler ve ameliyeler meccanen icra olunur.

YÜZÜNCÜ MADDE — Trahomlu olduğu Vekâletçe neşri ilân edilecek mahallerde trahom hastalığının ve ihtilâtlarının 58,59,60,61 inci maddelerde tasrih edildiği üzere ihbarı mecburidir.

YÜZ BİRİNCİ MADDE — Trahom mücadele mıntakalarında teşkil edilecek heyetler bütün ahaliyi muayene ve tescile ve trahoma müptelâ olduğu anlaşılan hastaları tedavi maksadı ile müesseselere celbe ve iktiza eden tedaviyi tatbika salâhiyettardır.

YÜZ İKİNCİ MADDE — Gerek trahom mücadele mıntakalarında ve gerekse memleketin sair aksamında trahomun sari devresine musap olan hastaların bu devre devam ettiği müddetçe mektep, fabrika, imalâthane veya sair resmî, hususî müessesata devamları menolunur. Trahom mücadele mıntakalarındaki çocukların tedrisatı için Sıhhat ve Maarif Vekâletlerince müştereken hususî tedbirler ittihaz olunur.

Askerî makamlar Sıhhat Vekâletince kabul edilen esaslar dahilinde askerî kıtaat ve teşkilâta trahom mücadelesi yaparlar ve yapılan tedbirleri mahallerindeki sıhhat memurlarına bildirirler.

Beşinci fasıl

Zührevî hastalıklarla mücadele

YÜZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Vücutün hangi kısmında ve ne şekilde tezahür ederse etsin frengi, belsoğukluğu ve yumuşak şankre müptelâ her şahıs kendisini Türkiyede san'at icrasına mezun bir tabibe tedavi ettirmeğe mecburdur. Çocukları tedavi ettirmek mecburiyeti ana ve babalarına veya bu çocuklara bakan ve himaye eden kimselerle müesseselere racidir.

YÜZ DÖRDÜNCÜ MADDE — San'atını icra eden her tabip her ay nihayetinde protokol defterlerindeki kayıtlara nazaran o ay zarfında kendilerine müracaat eden frengili hastaların ismini, yaşını ve hastalığının devrini, evvelce bir tabip tarafından tedavi edilip edilmediğini Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletine bildirmek üzere bulunduğu mıntakanın Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürlüğüne yazı ile bildirir. Mahrem olarak alınacak bu ihbaratı ifşa eden memurlar hakkında Devletin mahrem kayıtlarını ifşa ve vazifei memuriyetini sui istimal etmenin istilzam ettiği mücazat tayin olunur.

YÜZ BEŞİNCİ MADDE — Frengi ve belsoğukluğu ve yumuşak şankre müptelaları bütün resmî sıhhat müesseselerinde veya Hükûmet ve belediye tabipleri tarafından parasız tedavi edilir.

YÜZ ALTINCI MADDE — Zührevî hastalıklardan birile musap olduğundan şüphe ve bu hastalıkları etrafına neşri tamim ettiğinden endişe edilen kimseleri muayeneye sevk ve sıhhi hallerine dair birer rapor talep etmeğe alâkadar sıh-

hat ve içtimaî muavenet müdürleri ve Hükûmet tabipleri mezundurlar. Bu gibi şahıslar arzu ettikleri takdirde kendilerini hususî bir tabibe muayene ettirerek ondan alacakları raporu ibraz edebilirler. Bu hususta imzasız ve adressiz ihbarat mesmu olamaz.

YÜZ YEDİNCİ MADDE — Zührevî bir hastalığa müptelâ olduğu tahakkuk ederek hastalığı etrafına neşir ve sirayet ettirdiğinden şüphe edilen kimseler cebren tedaviye sevkolunabileceği gibi hastalığın sirayetine mani olmak üzere bir hastanede tecrit ve tedavi altına alınabilir. Bu hususta kuvvei cebriye istimali dahi caizdir.

YÜZ SEKİZİNCİ MADDE — Zührevî hastalıklardan birine musap hastalardan biri tedaviyi ikmal etmeden ortadan kaybolduğu takdirde tedavi eden tabibi, mıntakası sıhhat ve içtimaî muavenet müdürlüğüne yazı ile malûmat vermeğe mecburdur. Sıhhat müdürleri tedaviden ayrılan bu hastanın diğer bir tabip tarafından veya her hangi resmî müessesede tedavi edilip edilmediğini icap ederse bizzat hastanın kendisinden izahat alarak tahkika ve tedavi edilmediği tahakkuk edenleri 107 inci madde mucibince tedaviye sevke mezundur.

YÜZ DOKUZUNCU MADDE — Her tabip tedavi altında bulunan zührevî hastalıklar musaplarının ellerine bu hastalığın tehlikesini ve sirayet yollarını bildirecek, nümunesi Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletince tespit edilmiş bir (vesayayi sıhhiye varakası) vermeğe mecburdur. Hasta çocuk olduğu takdirde bu izahat ve vesaya varakası hastanın ana ve babasına ve olmazsa sair yakınına verilir.

YÜZ ONUNCU MADDE — Zührevî hastalıklardan birine düçar olduğunu bildiği veya görünüşe nazaran veyahut tedavisi altında bulunduğu tabiplerinin izahatı ile bu hastalıklardan birine müptelâ olduğunu bilmesi lâzım geldiği halde hastalığı bir diğerine sirayet ettirenler hakkında bu kanunda mezkûr mücazat tatbik olunur. Takibat için alâkadarın şikâyeti lâzımdır. Hastalığın zuhurundan itibaren altı ay hitamında mürruru zamana tabi olur. Frengili bir çocuğun frengiye musap olduğunu bildiği halde salim bir süt anneye emzirtmek memnudur.

YÜZ ON BİRİNCİ MADDE — Ahalisinden bir kısmının frengiye musap olduğu anlaşılan veya şüphe edilen mıntakalarda Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti tarafından mücadele heyetleri teşkil ve lâzımgelen müesseseler açılır.

YÜZ ON İKİNCİ MADDE — Frengi mücadele heyetleri, mıntakaları dahilinde bütün ahaliyi muayene ve tescile ve frengiye müptelâ olduğu anlaşılan hastaları tedavi maksadile müesseselere celp ve iktiza eden müdavata tatbika salâhiyettardır.

Askerî kıt'alarla teşkilâtta zührevî hastalıklarla mücadele askerî makamlarca temin olunur. Sirayet devresinde zührevî hastalıklar musapları fennî usulle tedavi edilmedikçe terhis edilmez. Askerlik esnasında frengili olduğu tespit edilenlerin künye defterleri, gördükleri tedavi tarzı hakkındaki malûmat ile beraber Müdafaa-i Milliye Vekâletince Sıhhat Vekâletine gönderilir.

Altıncı fasıl

Veremle mücadele

YÜZ ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Akciğer ve hançere vereminin her sari şekline musap olanlarla veremin her hangi serirî şekline musap olarak vefat eden-

lerin isim ve adresleriyle ihbarı mecburidir. Musaplar sekiz gün ve vefatlar yirmi dört saat zarfında hastalığı veya ölümü teşhis ve tespit eden her tabip tarafından en yakın sıhhiye dairesine şifahen veya tahriren ihbar edilir.

YÜZ ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Veremli hastanın ikametgâh değiştirmesi halinde nakilden haberdar olan tabip derakap keyfiyeti ve nakledilecek mahal-li evvelce hastayı haber verdiği sıhhiye dairesine ihbara mecburdur.

YÜZ ON BEŞİNCİ MADDE — Hastanelerde, doğum evlerinde, hapisane-lerde, sair resmî veya hususî müessesatı sıhhiye ve hayriyedeki bütün veremli hastalarla buralarda vukua gelen verem vefiyatı yirmi dört saat zarfında o mü-essesenin müdürü tarafından ihbar edilir.

Askerî kıtaat ve teşkilâtta tedavi edilen veya vefat eden veremliler buralarda-ki askerî tabipler tarafından ve mensup oldukları kumandanlıklar vasıtasile alâ-kadar sıhhat makamlarına ihbar olunur.

YÜZ ON ALTINCI MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince küşat edilen verem dispanserlerinin mevcut olduğu mahallerde verem musapları-nın doğrudan doğruya dispanser tababetine ihbar edilmesi vekâletçe neşrü ilân edilir.

YÜZ ON YEDİNCİ MADDE — Resmî bakteriyoloji laboratuvarları veremlile-re ait olup talipler tarafından gönderilen maddeleri meccanen muayene ve neticesi-ni gönderen tabiplere iş'ar ederler.

YÜZ ON SEKİZİNCİ MADDE — Hükûmet veya belediye tabiplerinin veya tabibi müdavilerinin talebi üzerine veremlilerin ikametgâhları ve eşyaları mecca-nen tathir ve tephir olunur.

YÜZ ON DOKUZUNCU MADDE — Sari şekilde verem hastalığına musap olduğu tebeyyün eden ve etrafında bulunan kimseleri intana duçar edeceğinden şüphe olunan hastaları hastane veya sair bir müessesede tecrit veya tedaviye ve-ya meslek ve san'atları dolayisile küçük çocukları verem intanına duçar edecek-leri tahakkuk edenleri meslek ve san'atlarını icradan men'e Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti salâhiyettardır.

YÜZ YIRMİNCİ MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti fennen lüzum göreceği eşhasa veremden vikayeye matuf tedbirleri tatbika mezundur.

YÜZ YIRMİ BİRİNCİ MADDE — Veremle mücadele cemiyetlerine ait mü-esseselerle bu cemiyetler tarafından tatbik edilen mücadele tedbirleri Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin mürakabesine tabidir.

Yedinci fasıl

Geçen fasıllar arasında müsterek hükümler

YÜZ YIRMİ İKİNCİ MADDE — Evlenecek erkek ve kadınlar evlenmeden evvel tıbbî muayeneye tabidir. Bu muayenenin sureti icrası ve teferrüatı hakkında Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletineec bir nizamname neşrolunur.

YÜZ YIRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Frengi, bel soğukluğu ve yumuşak şankr ve cüzama ve bir marazı akliye müptelâ olanların evlenmesi memnudur. Bu hastalıklar usulü dairesinde tedavi edilip sirayet tehlikesi geçtiğine veya şifa bul-duğuna dair tabip raporu ibraz olunmadıkça musapların nikâhları aktolunmaz.

YÜZ YİRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — İlerlemiş sari vereme musap olanların nikâhı altı ay tehir olunur. Bu müddet zarfında salâh eseri görülmezse bu müddet altı ay daha temdit edilir. Bu müddet hitamında alâkadar tabipler her iki tarafa bu hastalığın tehlikesini ve evlenmenin mazarratını bildirmeğe mecburdur.

YÜZ YİRMİ BEŞİNCİ MADDE — Süt annelik yapacak kadınlar zührevî hastalıklarla sari vereme ve cüzama musap olmadıklarını müsbit tabip raporları ahırlar. Raporlar her altı ayda bir teedit olunur. Bu raporu olmıyan kadınların süt annelik etmesi ve rapor talep etmeden herhangi bir kadının süt anneliğe kabul edilmesi memnudur. Resmî tabipler süt annelik edecek kadınları meccanen muayene ve raporlarını ita ederler.

YÜZ YİRMİ ALTINCI MADDE — Yenilecek ve içilecek şeyler satan veya veren ve yahut taharet ve nezafete müteallik san'atlar ifa edenler her üç ayda bir kendilerini muayene ettirerek bir sıhî rapor almağa mecburdurlar. Bunlardan devrei sirayette frengi ve sari verem ve cüzama müptelâ olanlarla halkın istikrah ve nefretini mucip bir cilt hastalığına duçar olanlar san'atlarını icradan menolunurlar.

YÜZ YİRMİ YEDİNCİ MADDE — 126 ıncı maddede zikrolunan sıhî muayene meccanen belediye tabipleri tarafından yapılır. Belediye tabipleri bulunmayan yerlerde bu vazife Hükûmet tabipleri tarafından icra olunur. Mahallî belediyelerince hangi meslek ve san'at erbabının muayeneye tabi olduğu 266 ıncı maddede zikredilen nizamnameye dercolunur.

Üçüncü bap

Umumî kadınlar hakkında ahkâm

YÜZ YİRMİ SEKİZİNCİ MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet ve Dahiliye Vekâletleri müştereken bir nizamname neşrederek umumî kadınlar ve evlerin tabi olacakları hükümler ve bu fuhuş yüzünden intişar eden hastalıkların ve bilhassa zührevî hastalıkların sirayetine mani olacak tedbirleri tespit ve yine müştereken tatbik ederler. Umumî kadınlarla umumî evler ve bunlara benzer mahaller bu nizamnamede tarif ve tahdit olunacaktır.

YÜZ YİRMİ DOKUZUNCU MADDE — Fuhuş, san'at ve maişet vasıtası itihaz eden kadınlardan zührevî hastalıkların her türlü eşkâline, cüzam, cerp, empetigo, entertrigo, müterakki verem veya Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin fennen lüzum göreceği sair hastalıklara musap olanların san'atlarının icrasına icap ederse kuvvei cebriye istimali ile mümnaat olunur. Bunlar lüzum görülürse bir müessesede tecrit ve tedavi edilir.

YÜZ OTUZUNCU MADDE — Umumî evlerde her nevi ispirotolu içkilerin istihlâki memnudur.

YÜZ OTUZ BİRİNCİ MADDE — Fuhuş sebebiyle intişar eden hastalıklara karşı tedbir ittihazı masarifi belediyelere aittir. Bu husus için umumî evler sahiplerinden 128 inci maddede zikredilen nizamnamede gösterilecek bir ücret alınabilirse de umumî kadınlardan şahsan her nevi resim veya ücret cibayeti usulü müil gadır.

YÜZ OTUZ İKİNCİ MADDE — Umumî kadınlara müteallik gerek ahlâkî ve gerek intizamı umumî noktai nazarından yapılacak takibat ve sağırlerin fu-

huş telkinatından vikayesi mahsus kanunlarına tevfikân ait olduğu daireler tarafından iera olunur.

Dördüncü bap

Muhacerete ait sıhî işler

YÜZ OTUZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Türkiyede tavattun etmek üzere topluca ve kafile halinde gelen ecnebî tabiiyetindeki şahıslar veya tabiiyetini terk ederek Türkiye tabiiyetine dahil olmak isteyen muhacirler Sıhhat ve İctimaî Muavenet ve Dahiliye Vekâletlerince müştereken tayin edilecek hudut kapılarından veya limanlarından memlekete dahil olurlar. Türkiyede azamî üç ay kalmak veya tavattun etmek isteyen ecneblerle tabiiyetini terkederek Türk tabiiyetini kabul etmek isteyen şahıslar münferiden veya bir aile halinde geldikleri takdirde her taraftan memlekete dahil olabilirler.

YÜZ OTUZ DÖRDÜNCÜ MADDE — 57 inci maddede zikredilen sari ve salgın hastalıklardan veya zührevî hastalıklardan birine musap olanlar, cüzam, trahom ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince tayin olunacak hastalıklardan birine duçar olanların ve mecnunların ve fuhuşla me'lûf kadınların 133 üncü maddede de mezkûr kimseler meyanında memlekete girmesi memnudur.

YÜZ OTUZ BEŞİNCİ MADDE — 134 üncü maddedeki memnuiyete ait istisnalar ve bütün muhacirlere veya tavattun etmek üzere gelen ecneblere tatbik edilecek sıhî tedbirler ve bunların iskân edilecekleri mahallere kadar sevk ve mürakabeleri tarzları Sıhhat ve İctimaî Muavenet ve Dahiliye Vekâletlerince müştereken tespit olunur.

YÜZ OTUZ ALTINCI MADDE — 134 üncü maddede zikredilen hastalıklardan birine musap olan şahısları getiren gemiler ve şimendifer idareleri bunları tekrar getirdikleri yerlere iadeye veya sıhhat memurları tarafından müşahede, tecrid ve tedavi altına alınmak üzere bu memurlar tarafından gösterilecek mahalle kadar sevka mecburdurlar. Bu husustaki masarif bu nakil vasıtaları idarelerine aittir.

YÜZ OTUZ YEDİNCİ MADDE — Ecnebî memleketlerden gelen her vapur kaptanı sıhî muamele esnasında hudutlar ve sahiller sıhhat memurlarına limana çıkacak yolcuların ve kara ile ihtilât edecek taifenin ve topluca ve kafile halinde Türkiyeye gelmek üzere bulunan eşhasın isimlerini bildiren bir liste verecek ve bunların içinde hasta mevcut olduğu takdirde gemi tabibinin tasdikile musap olduğu veya musabiyetinden şüphe edildiği hastalık bildirilecektir.

YÜZ OTUZ SEKİZİNCİ MADDE — Topluca ve kafile halinde muhacir nakleden türk ve ecnebî gemilerin Hükûmetlerince musaddak bir tabibi ve hastalık ve müstacel ahvalde kullanmağa mahsus ecza ve tıbbî levazımı olmalıdır. Vapurların her tarafı ve bilhissa muhacirlerin bulunduğu mahaller gayet temiz ve sıhî şartları haiz olacak ve muhacirler hava şedaidinden mahfuz olarak nakledilecektir.

Beşinci bap

Gemiler, demiryolları ve sair nakliyat vasıtaları sıhî işleri

YÜZ OTUZ DOKUZUNCU MADDE — Yolcu taşıyan türk gemilerinde hususî

kanunda gösterilen şartlar dahilinde istihdam edilecek tabiplerin Türkiyede san'at icrasına mezun ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince tasdik edilmiş olması lâzımdır. Bu tabipler gemi tabipliğine tayin olunmak için bu bapta neşredilecek talimatnameye tevfikân Vekâletçe bir imtihana tabi tutulurlar ve imtihanda muvaffak olanlara gemi tabipliği vazifesini ifa edebileceklerini mübeyyin bir vesika verilir.

YÜZ KIRKINCI MADDE — 139 uncu maddede zikredilen vesikayı hamil olmıyan tabiplerin gemi tabipliklerinde istihdamı memnudur.

YÜZ KIRK BİRİNCİ MADE — Yolcu gemilerinde bulunması lâzım gelen ilâç ve tabbî levazım ile hasta tedavisi için tefrik edilen mahaller ve bu gemilerin şerait ve yolcu mahallerinin sıhhî vasıfları ve izdihama mani olacak ve yolcuların selâmet ve emniyetini temin eyleyecek tedbirler Sıhhat ve İctimaî Muavenet ve İktisat Vekâletlerince müştereken bir nizamname ile tespit olunur.

YÜZ KIRK İKİNCİ MADDE — Gemi tabipleri, gemi dahilindeki mürettebat ile üçüncü sınıf yolcuları ve deniz tutması, kaza veya sari hastalık vukuunda diğer sınıf yolcuları meccanen tedaviye mecburdur.

YÜZ KIRK ÜÇÜNCÜ MADDE — Gemi tabipleri musaddak bir defter tutarak her seferdeki sıhhî vak'aları, hastalananların esami ve hastalıklarını ve yapılan tedaviyi umumiyetle geminin sıhhî hallerini kayıt ve imza ve kaptana tasdik ettirir. Bu defter seferden mebdelimanına avdette orada sahiller sıhhî işlerine nazaretle mükellef memurlara ibraz olunur.

YÜZ KIRK DÖRDÜNCÜ MADDE — Gemi tabibi memleketi sari ve salgın hastalıklardan korunmağa matuf tedbirleri teshil ve bu hususta ait olduğu makamlarca verilecek emirler ve talimatın icrası ile mükelleftir.

YÜZ KIRK BEŞİNCİ MADDE — Gerek uzun sefer yapan ve gerekse limanlar dahilinde veya kısa mesafeler içinde veya nehirlerde işleyen her nevi merakip, sahiller sıhhî işlerine nazaretle mükellef memurlar tarafından mürakabeye tabidir. Gemilerin kaptanları veya reisleri sari ve salgın hastalıkların zuhuruna mani olmak üzere gerek gemilerde ve gerekse mürettebata tabikına bu makamlarca lüzum gösterilecek tedbirlere riayetle mükelleftir.

YÜZ KIRK ALTINCI MADDE — Demiryolu, tramvay, otobüs ve omnibüs gibi umumî nakil vasıtaları vagon ve arabalarında sari ve salgın hastalıkların intikal ve sirayetine mani olmak üzere tatbikına sıhhî memurlarca lüzum gösterilecek tedbirlerin ifasına, bu nakil vasıtaları idareleri mecburdurlar. Şahıslara ait ve fakat umumî nakil işlerinde kullanılan vasıtalar sahipleri dahi aynı mecburiyete tabidirler.

YÜZ KIRK YEDİNCİ MADDE — Sari ve salgın hastalıklara müptelâ şahıslar ancak sıhhat memurlarının müsaadesi ile ve bu husustaki kaidelere riayet etmek şartı ile umumî nakil vasıtaları ile naklolunabilir. Müsaadesiz umumî nakil vasıtaları ile sari hastalık musaplarının nakli memnudur.

YÜZ KIRK SEKİZİNCİ MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince görülecek lüzum üzerine sari ve salgın hastalıkların zuhur ettiği mahallerden gelen yolcu ve eşyanın muayenesi için şimendifer istasyonlarında muayene mevkileri tesis olunur.

YÜZ KIRK DOKUZUNCU MADDE — Şimendifer idarelerince büyük de-

miryolu istasyonlarında ve yolcu katarlarında kaza ve müstacel hastalık vak'alarında istimal edilecek levazım ve mevadı tıbbiyenin hazır bulundurulması mecburidir.

YÜZ ELLİNCİ MADDE — Gemi süvarileri ve çarkçı ve dümençileri, demiryolu makinistleri, otomobil ve otobüs şoförleri veya lüzum görülecek sair vesaiti nakliye müstahdemininin hizmete duhulden evvel bedenî, aklı, ruhî ve basarî, üznî muayenelerinin icrasına müteallik olmak üzere hususî hükümler vazedilecek ve bu muayenelere tabi olmadan hiç bir şahıs bu gibi hizmetlere kabul edilmiyecektir. Bu muayeneler resmî sıhhat müesseseleri tarafından meccanen yapılır.

Altıncı bap

Çocuk hıfzıssıhhası

Birinci fasıl

Çocukluk ve gençlik koruması

YÜZ ELLİ BİRİNCİ MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti küçük çocuk hıfzıssıhhası ve bunlarda görülen vefiyatın azaltılması için lâzımgelen müesseseler açarak idare eder ve çocuk hıfzıssıhhası faydalarının halk arasında intişar ve tatbikini teshil edecek tedbirleri ittihaz eyler.

YÜZ ELLİ İKİNCİ MADDE — İlkaha mani veya çocuk düşürmeğe vasıta olup Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince tayin olunacak alât ve levazımın ithal ve satışı memnudur. Bunların tababette müstamel envayı Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin tayin edeceği şartlar dairesinde ithal edilir ve eczanelerde reçete ile satılır.

YÜZ ELLİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Devletin resmî müesseselerinde doğum yardımı meccanidir. Sıhhi ahvali daha fazla kalmayı istilzam etmiyen vakayide lohusaların doğumdan sonra müesseselerde bir hafta alkonulması mecburidir.

YÜZ ELLİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Hükümet ve belediye tabipleri ve ebe-leri fakir kadınların doğurmasında meccanen yardıma mecburdurlar.

YÜZ ELLİ BEŞİNCİ MADDE — Kendisi ve çocuğunun sıhhati için bir zarar husule getirmeyeceği bir tabip tarafından tahriren tasdik edilmedikçe kadınların doğumlarından mukaddem üç hafta ve doğurmasını müteakip yine üç hafta zarfında fabrika, imalâthane ve umumî ve hususî müesseselerde çalışması ve çalıştırılması memnudur.

YÜZ ELLİ ALTIYUCI MADDE — Bu kanunun neşrinden sonra berhayat çocuğu altı veya altıdan fazlaya balığ olan kadınlara Devletçe mükâfatı naktiye verilmesi için her sene Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti bütçesinde bir faslı mahsus açılır. Arzu edenlere naktî mükâfat yerine ihdas edilecek bir madalya verilir. Bu kanunun neşri tarihinde berhayat altı veya daha ziyade çocuğu olan kadınlara dahi bu madalya verilir.

YÜZ ELLİ YEDİNCİ MADDE — Sütinelik edecek kadınlar kendi çocuklarının yedi aylıktan fazla olduğuna dair resmî vesikalar ibraz etmedikleri ve kâfi emzirme kabiliyeti mevcut olmadığı takdirde süt niyelik etmelerine müsaade edilmez. Süt annenin çocuğu yedi aylıktan küçük olduğu halde bunun başka

kadın tarafından emzirildiği ispat olunmak lâzımdır. Bu vesikalar süt annelerin 125 inci maddede gösterilen muayenesi esnasında talep edilir.

YÜZ ELLİ SEKİZİNCİ MADDE — Yedi yaşından aşağı olan metrûk, öksüz veya babası ve anası hayatta çocukları gerek para ile ve gerek parasız kabul ederek bakan resmî ve hususî bütün müesseseler Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin mürakabe ve teftişine bağlıdır. Bu tarzdaki müesseselerin küşadı, sahipleri tarafından Vekâlete ihbar olunur.

YÜZ ELLİ DOKUZUNCU MADDE — Nezdine yedi yaşından aşağı çocukları para mukabilinde bakmak üzere alan eşhasın evvelâ mahallî belediyesinden müsaadei mahsusa alması mecburidir. Belediye heyeti sıhhiyesince bu gibi eşhasın ikametgâhı ve sair şartları muvafık görüldüğü tasdik edilmeden bu müsaade ita edilmez. Bu gibi eşhasın ikametgâhlarında 158 inci maddede bahsedilen tef-tiş tabidir.

YÜZ ALTMİŞİNCİ MADDE — Kabul ettikleri çocukların sıhhat ve hayatlarını muhafaza için lâzım gelen vasıtalar noksan olur veya çocukların sıhhat ve hayatını duçarı tehlike eden mahzurlar mevcut bulunursa 158 ve 159 uncu maddelerde zikredilen müesseseler ve şahıslar, sıhhat memurlarının tahriri ihtarları ile bu noksanlar ve mahzurları izaleye mecburdurlar. Bu ihtarları on beş gün zarfında icra ettirmiyenlerin çocukları nezdlerinde bulundurmalarına müsaade edilmez ve müesseseleri kapatılır.

YÜZ ALTMİŞ BİRİNCİ MADDE — Metrûk çocukları altı yaşını ikmal edinceye kadar mahallî belediyeleri, belediye olmiyan yerlerde köy heyeti ihtiyariyeleri himayeye mecburdurlar. Hususî müesseseleri olmiyan yerlerde belediyeler bu çocukları icap ederse bir ücret mukabilinde bakılmak ve büyütül-mek üzere aileler nezdine verirler. Altı yaşından sonra bu çocukların himayesi ve tahsil ettirilmesi Marrif Vekâletince deruhte olunur.

YÜZ ALTMİŞ İKİNCİ MADDE — Nüfusu on binden fazla olan mahallerde belediyeler bir “Süt çocuğu muayene ve müşavere evi,, tesis ederler. Bu müesseselerin vasıf ve şartları ve vazifeleri Sıhhat Vekâletince tayin olunur. Nüfusu kırk binden fazla olan mahallerde bunlara merbut olmak üzere bir “Süt damlası,, tesis edilir. Nüfusu yüz binden fazla olan mahallerde bu müesseseler ihtiyaca göre tezyit olunur.

YÜZ ALTMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — Bilûmum mektepelerin bina ve sıhhi şartları ve sari salgın hastalıklardan vikayeleri hususları Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin murakabesi altındadır. Yalnız talebenin şahıslarına ait sıhhi mürakabe bu mekteplerin tabi oldukları makamlar, cemiyetler veya şahıslar tarafından ifa edilir.

YÜZ ALTMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — Alelûmum mekteplerde muayyen fasıllarla talebenin beden, ruh ve göz ve kulaklarına ait muayeneler mekteplerin hususî tabipleri tarafından icra ve her talebeye mahsus ayrı kayıt varakalarına tespit olunur.

YÜZ ALTMİŞ BEŞİNCİ MADDE — On yaşından aşağı çocuğun babası, anası veya öksüz olanlarda sair hısımları tarafından hayat ve sıhhati ve ahlâkını tehlikeye maruz bırakacak fena muameleye, teşviklere veya cebre duçar olduğu takdirde bunların belediye veya Devlet müesseselerine kabul edilmek üzere nezdinde bulunduğu kimselerden ayrılması caizdir.

YÜZ ALTMİŞ ALTINCI MADDE — on iki yaşından aşağı çocukların yanlarında ebeveyni veya velileri olduğu halde dahi meyhanelere girmesi ve on sekiz yaşından aşağı gençlere her nevi ispirotolu içki verilmesi veya satılması memnudur.

YÜZ ALTMİŞ YEDİNCİ MADDE — On iki yaşından aşağı çocukların, sinema ve tiyatro ve dans salonu ve bar gibi mahallere getirilmesi ve kabul edilmesi memnudur. Altı yaşından yukarı olanların gündüzün terbiyevî veya hususî mahiyette olan sinema veya tiyatrolara getirilmesine müsaade olunabilir.

YÜZ ALTMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — Her şehir ve kasaba belediyeleri o şehir ve kasabanın vüs'at ve nüfusunun adedine göre icap eden büyüklükte küçük çocukların temiz hava almasına mahsus bir veya müteaddit bahçeler ve spor meydanları vücuda getirmeğe mecburdurlar.

YÜZ ALTMİŞ DOKUZUNCU MADDE — Kız liselerinde ve orta tahsilli kız mekteplerinde mektep idarelerince münasip görülecek sınıflarda talebeye fennî çocuk bakımı ususleri nazari ve amelî surette öğretilmek üzere haftada lâakal bir saatlik mahsus bir ders küşat olunur.

İkinci fasıl

Süt hakkında

YÜZ YETMİŞİNCİ MADDE — Her ne şekilde olursa olsun süt ticareti yapanlar veya satılmak üzere süt istihsal edenler mahallî belediyesinden bir müsaade almak mecburiyetindedirler.

Müsaade vermek için belediyelere memurini sıhhiye vasıtasile süt istihsaline mahsus mahallin şart ve vasıfları veya süt satacakların vasıtaları ve levazımını tetkik ve tetkik olunur.

Hayvanların sağlık zabıtası hakkındaki kanunun 43 üncü maddesi hükmü mahfuzdur.

YÜZ YETMİŞ BİRİNCİ MADDE — Sütlerin neveleri ve vasıfları ve süt mamulâtının istihsaline ve satışına mahsus mahallerin ve levazımın sıhhi şartları Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti ile İktisat Vekâletince müştereken tespit ve belediye emirleri şeklinde neşrolunur.

YÜZ YETMİŞ İKİNCİ MADDE — 170 inci maddede zikredilen müsaade, istihsal mahallerinin emirlere muvafık şartları haiz olmaması veya satış vasıta ve levazımının noksanı sebebiyle reddolunacağı gibi verilmiş olan müsaade bu nizamlara muhalif vaziyet hudusunda geri alınabilir.

Yedinci bap

İşçiler hıfzıssıhhası

YÜZ YETMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — On İki yaşından aşağı bütün çocukların fabrika ve imalâthane gibi her türlü san'at müesseseleriyle maden işlerinde amele ve çırak olarak istihdamı memnudur.

On iki yaş ile on altı arasında bulunan kız ve erkek çocuklar günde azamî sekiz saatten fazla çalıştırılmaz.

YÜZ YETMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — On iki yaş ile on altı yaş arasında bulunan çocukların saat yirmiden sonra gece çalışmaları memnudur.

YÜZ YETMİŞ BEŞİNCİ MADDE — Bütün amele için gece hizmetleriyle yer altında icrası lâzımgelen işler 24 saatte sekiz saatten fazla devam edemez.

YÜZ YETMİŞ ALTINCI MADDE — Mahallî belediyelerince bar, kabare, dans salonları, kahve, gazino ve hamamlarda on sekiz yaşından aşağı çocukların istihdamı menolunur.

YÜZ YETMİŞ YEDİNCİ MADDE — Gebe kadınlar doğumlarından evvel üç ay zarfında çocuğunun ve kendisinin sıhhatine zarar veren ağır hizmetlerde kullanılamaz. Doğurduktan sonra 155 inci maddede tayin edilen muayyen müddet istirahatını müteakip işe başlıyan emzikli kadınlara ilk altı ay zarfında çocuğunu emzirmek üzere mesai zamanlarında yarışar saatlik iki fasıla verilir.

YÜZ YETMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — Her nevi san'at müesseseleri ve maden ocakları ve inşaat yerleri dahilinde veya yakınında ispirotolu meşrubat satışı veya umumî evler açılması memnudur.

YÜZ YETMİŞ DOKUZUNCU MADDE — Aşağıdaki mevadî ihtiva eylemek üzere işçilerin sıhhatini korumak için İktisat ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletleri tarafından müştereken bir nizamname yapılır:

1 - İş mahallerinin ve bunlara ait ikametgâh ve saire gibi müstemilâtın haiz olması lâzımgelen sıhhi vasıf ve şartlar.

2 - İş mahallerinde kullanılan alât ve edevat, makineler ve iptidaî maddeler yüzünden zuhuru melhuz kaza, sari veya meslekî hastalıkların zuhuruna mani tedabir ve vesait.

Kadınlarla 12 den 16 yaşına kadar çocukların istihdamı memnu olan sıhhate mugayir ve muhataralı işlerin neden ibaret olduğu iş kanununda tasrih edilecektir.

YÜZ SEKSENİNCİ MADDE — Devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran bütün iş sahipleri, işçilerinin sıhhi ahvaline bakmak üzere, bir veya müteaddit tabibin sıhhi mürakabesini temine ve hastalarını tedaviye mecburdur. Büyük müessesatta veya kaza ihtimali çok olan işlerde tabip daimî olarak iş mahallerinde yahut civarında bulunur. Hastanesi olmayan mahallerde veya şehirler ve kasabalar haricinde bulunan yerlerdeki iş müesseseleri bir hasta odası ve ilk yardım vasıtalarını ihzar ederler. Yüzden beş yüze kadar daimî amelesi olan müesseseler bir revir mahalli ve beş yüzden yukarı amelesi olanlar yüz kişiye bir yatak hesabına hastane açmağa mecburdurlar.

Sekizinci bap

Yenilecek ve içilecek şeyler ile kullanılacak bazı maddeler

YÜZ SEKSEN BİRİNCİ MADDE — Bütün gıda maddeleriyle umumî sıhhate müallûk edip 182 inci maddede envai zikredilen eşya ve levazım, Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin teftiş ve mürakabesine tabidir. Belediye teşekkül etmiş olan mahallerde bu mürakabe vekâletinin bu kanun dairesinde istar edeceği nizamnameler, talimatlara tevfikân belediye tarafından ve belediyelerin bulunmadığı yerlerde vekâlet sıhhi teşkilâtına mensup memurlar tarafından icra edilir.

YÜZ SEKSEN İKİNCİ MADDE — Bu kanunda zikredilen gıda maddelerinin maksat, olduğu gibi veya herhangi bir muameleye tabi kılındıktan sonra inşaatlar tarafından ne şekilde ve ne surette olursa olsun yenilip içilmiye mahsus

maddelerdir. Hastalıkların tedavisinde kullanılan mevat hususî hükümlere tabidir.

YÜZ SEKSEN ÜÇÜNCÜ MADDE — Umumun istimaline mahsus olupta mürakabeye tabi olan eşya ve levazım aşağıda sayılanlardan ibarettir:

1 - Gıda maddelerinin istihsalı, ihzarı ve vezni ve muhafazası ve sevki için kullanılan bilûmum eşya ve zarflar.

2 - Cilt, saç, tırnakların temizlenmesi, boyanması ve güzelleştirilmesi için kullanılan maddeler ve bütün sabunlar.

3 - Oyuncaklar, duvar kâğıtları, mumlar ve sun'î nebatat.

4 - Gıda maddelerine karıştırmaya mahsus boyalar.

5 - Umumun istimaline mahsus ve yukarıda zikredilen maddelere benzer mahiyette olup İcra Vekilleri Heyetince tayin ve ilân edilecek maddeler.

YÜZ SEKSEN DÖRDÜNCÜ MADDE — Bütün yenilecek, içilecek şeyleri, bunları yiyen ve içenin sıhhatini hafif veya ağır surette bozacak şekilde istihsal, imal ve muhafaza ve ticarete sevketmek veya tağşiş, taklit veya tağyir etmek ve yahut bu nevi gıda maddelerini satılığa çıkarmak, satmak üzere nezdinde bulundurmak ve satmak memnudur.

YÜZ SEKSEN BEŞİNCİ MADDE — 183 üncü maddede zikredilen eşya ve levazımı bunların gerek evsaf ve terkibi ve gerekse nezafetsizliği dolayısıyla kullananların sıhhatini az veya çok ihlâl edecek surette muhafaza veya sevketmek veya bu nevi eşya ve levazımı satmak üzere nezdinde bulundurmak, satılığa çıkarmak veya satmak ve yahut gıda maddelerine ait olduğu her kesçe malûm ve üzerinde buna dair alâmet mevcut bulunan kaplar derununa muzır ve zehirli maddeler koyarak satılığa çıkarmak memnudur.

YÜZ SEKSEN ALTINCI MADDE — Halkı aldatmak üzere gıda maddelerini ve 183 üncü maddenin ikinci fıkrasında mezkûr eşyayı taklit veya tağşiş etmek veya mahlûtlüğünü ve bunun nisbetini bildirmiyerek taklit ve yahut mağşuş gıda maddelerini satmak üzere nezdinde bulundurmak, satılığa çıkarmak ve satmak memnudur.

YÜZ SEKSEN YEDİNCİ MADDE — Gıda maddelerini yanlış unvan ve vasıflarla veya halkın aldanmasını mucip olabilecek alâmetlerle ticarete çıkarmak satmak üzere nezdinde bulundurmak ve satmak memnudur.

YÜZ SEKSEN SEKİZİNCİ MADDE — Boyalarla müzadı taaffün maddeleri gıda maddelerine karıştırmak veya bu nevi şeyler karışmış gıda maddelerini satılığa çıkarmak, satmak ve satmak üzere nezdinde bulundurmak memnudur. Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince bu nevi boyalar ve müzadı taaffün maddelerden zararsız olanların ne gibi şeylere ve ne miktarda ilâve edilebileceğini ve boyalarla muhafaza maddelerine ilâvesi memnu olan gıdaları mübeyyin bir list neşrolunur.

YÜZ SEKSEN DOKUZUNCU MADDE — Gıda maddelerini tağşiş ve taklit yarıyan maddelerin ithâl ve satışını men'e veya bunların ithal, imal ve satışı hakkında bazı kayıtlar vaz'ına Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin teklifi İcra Vekilleri Heyeti salâhiyettardır.

YÜZ DOKSANINCI MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinin göstereceği lüzum üzerine bazı nevi gıda maddeleri veya kaplar üzerine türk lisanile bunları imal veya ticarete sevkedendenlerin ismi ve yapıldığı tarih ve evsafi ve envai ve siklet veya adedi yazılmak mecburidir.

YÜZ DOKSAN BİRİNCİ MADDE — Gıda maddelerinin ihzar veya imal ve muhafaza edildiği veya bunların ambalajı yapıldığı ve satıldığı mahaller ve nakledildiği vasıtalar sıhhi şartları haiz ve temiz olmalıdır. Bu mahaller aynı zamanda ikamet ve sair beyti ihtiyaçlar hususunda kullanılmıyacağı gibi gıda maddelerinin sıhhi vasıflarını herhangi bir suretle ihlâl edebilecek sair işlere tahsis veya civarında sıhate muzır yerler bulundurulması memnudur. Böyle bir vaziyet hudusunda kanunî takibat yapılacağı gibi böyle yerlerde gıda maddeleri ihzar ve imal ve muhafaza edilmesine mümaneat olunur.

YÜZ DOKSAN İKİNCİ MADDE — Yenilecek, içilecek şeylerle kullanılacak eşyanın mürakabesile muvazzaf makamlara mensup memurlar veya bunlar tarafından irae edilecek mütehassıslar, umuma satılmağa mahsus yenilecek ve içilecek şeylerin istihsâl, imal, ihzar ve veznedildiği veya ambalajı yapıldığı ve yahut satıldığı ve kullanılacak eşya ve levazımın depo edildiği mahalleri ve bu işlere mahsus alât ve vesaiti munhasıran iş zamanlarına tesadüf etmek şartile teftiş ve muayene için nümune almağa veya talep etmeğe salâhiyettardır. Alınan nümuneler teftiş edilen mahallin sahibi veya vekili ve teftiş eden memur tarafından mühürlenerek bir kısmı orada bırakılır, bir kısmı tahlile gönderilir. Muhtelif işlerle iştiğal eden ticaret erbabına ait mahallerde teftişat yalnız gıda maddelerile kullanılacak eşya ve levazımın bulunduğu mahalde yapılır.

YÜZ DOKSAN ÜÇÜNCÜ MADDE — Safiyetinden şüphe edilerek tetkik ve tahlil edilmek üzere nümune alınan gıda maddelerinden lüzumu görülenlerin nihayet bir hafta zarfında yapılacak tahlil neticesine kadar satılmasına mümaneat olunur ve mühür altına alınabilir.

YÜZ DOKSAN DÖRDÜNCÜ MADDE — Sokaklarda, pazar yerlerinde seyyar olarak gıda maddeleri ve 183 üncü maddede zikredilen eşya ve levazımı satanların sattıkları eşya dahi teftişe tabi olup bunlardan lüzumuna göre nümune alınabilir.

YÜZ DOKSAN BEŞİNCİ MADDE — 192 inci maddede zikredilen mahallerin sahipleri veya vekilleri veya bunlar namına işlere nezaret eden memurlar ve yahut umumî mahallerde gıda maddeleri ve kullanılacak eşya satan seyyar esnaf alâkadar memurların teftişlerini ve nümune almalarını kolaylaştırmağa ve kendilerine istedikleri izahatı vermeğe mecburdurlar.

YÜZ DOKSAN ALTINCI MADDE — Teftiş yapan memurların vaki teftişlerine ait olmak üzere merbut oldukları makamlara tevdi eyliyecekleri raporlarla kanuna muhalif hallerin ihbari müstesna olmak üzere teftişleri esnasında muttali oldukları malûmatı ve bazı gıda maddelerinin ihzar tarzlarına dair san'at esrarını ifşa eylemeleri memnudur.

YÜZ DOKSAN YEDİNCİ MADDE — Bu kanunun merriyeti tarihinden itibaren beş sene zarfında her mahallin belediyesi o yerin ihtiyacına muvafık vüsatte Dahiliye ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletlerince evsaf ve şeraiti ile beraber yapılacak bir nizamnamenin göstereceği tiplerden birisini kabul ederek bir mezba-ha inşa ettirecek veya mevcut olanı bu esasa göre islâh eyleyecektir.

YÜZ DOKSAN SEKİZİNCİ MADDE — Hayvanların ve etlerin mezbahalarda muayeneleri hususî kanuna tevfikan yapılır.

YÜZ DOKSAN DOKUZUNCU MADDE — Her gıda maddesi ile bu kanunda zikredilen kullanılacak eşya ve levazımın ayrı ayrı hususî vasıflarını ve bunların ne gibi ahvalde bozulmuş, taklit veya tağşiş edilmiş addedebileceğini ve tahlil için

alınacak nümune miktarını gösterir bir nizamname Sıhhat ve içtimaî Muavenet Vekâletince tanzim olunacaktır.

Dokuzuncu bab

Maden suları ve kaplıcalar

İKİ YÜZÜNCÜ MADDE — Türkiye Cumhuriyeti arazisi dahilinde bulunan her nevi maden suları ile kaplıcaları işletmek için hususî hükümlerine tevfikan alınması lâzımgelen müsaade ile beraber bu suların şifalı hassalarının Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti tarafından tasdik edilmiş olması lâzımdır. Bu Vekâletçe şifalı hassaları veya tesisatının fenne muvafık olduğu tasdik edilmeyen maden suları bu nam ve unvan ile ticarete çıkarılamıyacağı gibi kaplıcalarda tedavi maksadile eşhas kabul edilemez.

İKİ YÜZ BİRİNCİ MADDE — İçmeğe mahsus maden suları ile yıkanmağa mahsus her nevi sıcak, soğuk kaplıcaların işletilmesinden evvel sahipleri veya hut bir şirket namına ise o şirketin idare meclisi reisi tarafından bir istida ile Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletine müracaat edilir. Bu istidaya suyun işletilmesi için vekâleti aidesinden istihsal edilmiş olan ruhsatname sureti ve mütehasıs bir mühendis tarafından yapılan menbaın nısıf kuturu asgarî beş yüz metroluk bir daire dahilindeki etraf ve civarının 1/200 mikyasında bir haritasile beraber suyun hikemî vasıflarını ve miktarını ve ne suretle bendedildiğini, mevcut veya mütesavver tesisatın şekil ve vasıflarını gösterir bir beyanname ve bir de tahlil raporu leffolunur. Vekâletçe lüzum görüldüğü takdirde mahsus memurlar vasıtasile sudan nümune alınıp Devlet müessesatında suyun tahlili tekrar iera ettirilir. Bu husustaki masarif istida sahibine aittir. Hali hazırda mevcut ve işletilmekte olan maden suları ve kaplıcalarda bu mecburiyete tabidirler. Bunların sahip veya müstecirleri kanunun mer'iyeti tarihinden itibaren bir sene zarfında bu maddede zikredilen vesikaları Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletine tevdi ederler.

İKİ YÜZ İKİNCİ MADDE — Maden suları ve kaplıcalar sıhhî noktai nazardan Sıhhat ve içtimaî Muavenet Vekâletinin mürakabesi altında olup bunlar her zaman teftişe tabidirler. Bu sanayi sahip veya müstecirleri bu hususta her türlü kolaylığı göstermeğe mecburdurlar.

İKİ YÜZ ÜÇÜNCÜ MADDE — İçilmeğe mahsus olarak hususî kaplar derununda ticarete çıkarılan maden suları derununa her nevi kimyevî maddeler veya suyun terkibine yabancı gazlar ilâvesi memnudur. Maden suları derununda mevcut bazı gazların çoğaltılması için aynı cinsten sun'î gaz ilâve etmek caiz ise de bunun evvelce Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletine ihbar edilmesi ve suyu havi kaplar üzerine sun'î gaz ilâve edildiğinin aşikâr surette yazılması lâzımdır.

İKİ YÜZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Şifalı hassaları kabul edilmiş olan maden suları ve kaplıcaların etrafında bir himaye mıntakası tesisini sahip veya müstecirleri talep edebilirler. Bunun için bir istida ve esbabı mucibe ve lâakal üç senedenberi tedavi maksadile gelen kimselerin adedini bildiren bir beyanname ile Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletine müracaat olunur. İstida üzerine Sıhhat ve İçtimaî Muavenet ve İktisat Vekâletleri müştereken talebi tetkik ettikten başka mahallinde tefehhus ettirerek suyun umumun menfaatına yarayıp yara-

madığını tespit ve himaye mıntakasının hududu tayin olunur. Bu himaye mıntakası dahilinde her nevi yer altı toprak amelîyatı ve sondaj icrası memnudur.

İKİ YÜZ BEŞİNCİ MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti tesîsatın vüs'atine ve müracaat eden hastaların miktarına göre havassı şifaiyeyi haiz içme ve kaplıca mahallerinde fennî hususattan da mes'ul olmak üzere vekâletçe ihtisası tasdikli bir tabibin istihdamını sahip veya müstecir veyahut heyeti idaresinden talep edebilir. Bu takdirde görülecek lüzum üzerine daimî veya tedavi mevsimine münhasır olmak üzere ihtiyaca göre bir veya bir kaç tabip tayini mecburidir.

İKİ YÜZ ALTINCI MADDE — Ecnebî memleketlerinden gelecek maden suları için evvel emirde Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletinden memlekete ithal için müsaade alınır. Vekâletçe ithaline müsaade edilmeyen maden sularının gümrüklerce geçirilmesine müsaade edilmez.

İKİ YÜZ YEDİNCİ MADDE — Gerek dahilde imal ve gerekse hariçten ithal olunan bütün sun'î maden suları ile gazlı sular üzerinde, sun'î olduğuna dair alıcının görebileceği tarzda yazılmış bir etiketin bulunması mecburidir. Bu nevi sun'î maden sularına malik olmadıkları şifalı hassalar atıf ve isnat edilmek suretile her çeşit reklâm icrası memnudur.

İKİ YÜZ SEKİZİNCİ MADDE — Hududu dahilinde veya yakınında havassı şifaiyesi ve umumun istifadesine yaradığı ait olduğu dairelerce kabul ve tasdik edilen bir veya müteaddit madenî menbalar veya kaplıcalar bulunan şehir ve kasabalar belediyelerinin talebi üzerine Sıhhat ve İctimaî Muavenet ve Dahiliye ve İktisat Vekâletlerince yapılacak tetkikat neticesinde o şehir ve kasaba içme veya kaplıca mahalli olarak ilân olunur.

İKİ YÜZ DOKUZUNCU MADDE — İçme veya kaplıca mahalli olarak ilân edilen şehirler belediyesi mevsiminde içme veya kaplıcaya gelenlerden ikamet müddetine mahsus olmak üzere bir resim tahsiline salâhiyettardır. Bu resim hasılatı tamamen şehir ve kasabanın tezyin ve tedavi için gelen zairlerin istirahat esbabını ve zevkini temin maksadına sarf ve tahsis olunur. Resim miktarı içme veya kaplıcanın mevkiine ve vaziyetine göre tayin ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet ve Dahiliye ve İktisat Vekâletlerince müştereken tespit ve İcra Vekilleri Heyeti kararile tasvip olunur.

İKİ YÜZ ONUNCU MADDE — 209 uncu maddedeki resim, içme veya kaplıca mahalli olarak ilân edilen şehir ve kasabada mütemekkin olmayıp mevsiminde buralara gelenlerden cibayet edilir. Harp malûlleri ve mecruhlari ve Hükûmetçe meccanen tedavisine lüzum görülen hastalar ve fakirliği musaddak olanlar bu resimden muaftırlar.

Onuncu bap

Mezarlıklar, ölülerin defni, mezardan çıkarılması ve nakli

Birinci fasıl

Mezarlıklar ve ölülerin defni

İKİ YÜZ ON BİRİNCİ MADDE — Mezarlık ittihaz olunan yerlerden başka yerlere ölü defni memnudur. Fevkalâde hallerde ve sıhhî mahzur mevcut olma-

dığı takdirde İcra Vekilleri Heyeti kararile muayyen ve malûm mezarlıklar haricinde ölü defnine müsaade edilir.

İKİ YÜZ ON İKİNCİ MADDE — Her şehir ve kasaba belediyesi şehir ve kasabanın haricinde ve meskenlerden kâfi miktar uzakta olmak üzere şehir ve kasabanın nüfusuna ve senelik vefiyatı umumiyesine nisbetle lâzımgelen bir veya müteaddit mezarlık mahalli tesisine mecburdur. Mezarlık olmak üzere intihap edilecek mahallerin toprağı, vasıfları ve civarındaki meskenler veya su menbaları için sıhhi bir mahzur bulunup bulunmadığı ve mesahai sathiyesinin kifayeti sıhhiye memurlarınca tayin olunur. Bu mezarlıkların tanzim ve eyi bir halde muhafazası mahallî belediyelerine aittir. Mezarlıkların etrafı behemehal duvarlarla tahdit edilir.

İKİ YÜZ ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Köyler için tesis edilecek mezarlık mahalleri bu köylerin merbut olduğu kaza kaymakamlarınca Hükûmet tabiplerinin mütaleası alınarak tayin olunur. Müteaddit ve yekdiğerine mücavir köyler için bir mezarlık mahalli tesis olunabilir. Köy mezarlıklarının eyi halde muhafazaları ihtiyar heyetlerine aittir.

İKİ YÜZ ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Fennî şartları ve vasıfları haiz olmıyan ve sıhhi mahzurları görülen mevcut mezarlıklar hali üzerine terkolunarak yeni mezarlıklar ihdas ve tesis edilir.

İKİ YÜZ ON BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunun tarifi dahilinde defin ruhsatıyesi alınmadıkça ve ibraz olunmadıkça hiçbir cenazenin defni caiz değildir. Ruhsatnameler mevtanın hüviyetini, adresini, bilindiğı halde vefatın sebebini muhtevi olacak ve defnine ruhsat verildiğı sarahatla kaydedilecektir.

İKİ YÜZ ON ALTINCI MADDE — Belediye tabipleri olan yerlerde defin ruhsatıyeleri bu tabipler tarafından, bulunmadığı takdirde Hükûmet tabipleri tarafından mevtanın muayenesinden sonra verilir. Ölümüne sebep olan hastalık esnasında tedavi eden tabibin verdiğı ruhsatname resmî tabipler tarafından tasdik edilmek şartile muteberdir.

İKİ YÜZ ON YEDİNCİ MADDE — Hükûmet veya belediye tabipleri icabı halinde esbabı vefatı tayine medar olmak üzere tabibi müdavinin raporunu talep edebilirler. Tabibi müdaviler talep vukuunda bu raporu vermeğe mecburdurlar.

İKİ YÜZ ON SEKİZİNCİ MADDE — Bütün hastane ve sair sıhhi müesseselerde ölenlere ait defin ruhsatıyeleri o müessesenin müdür ve baş tabibi tarafından verilir ve usulü dairesinde resmî tabipler tarafından tasdik edilir. Kendine ait hususî mezarlığı olan müesseselerdeki ölülerin ismi ve hüviyeti, sebebi vefatıle birlikte yirmi dört saat zarfında belediye dairesine bildirilir.

İKİ YÜZ ON DOKUZUNCU MADDE — Tabip bulunmıyan yerlerde ölülerin muayeneleri küçük sıhhat memurları veya bu iş için yetiştirilmiş veya tavsif edilmiş memurin tarafından icra ve ruhsatnameleri verilir. Bunların bulunmadığı yerlerde defin ruhsatıyesi ya jandarma karakol kumandanları veya köy muhtarları tarafından ita olunur. Her şehir, kasaba veya köyde ölü muayenesi yapacak ve defin ruhsatını verecek olanlar en büyük mülkiye memuru tarafından tayin ve ilân olunur.

İKİ YÜZ YIRMİNCİ MADDE — Her belediye ve belediye olmıyan yerlerde defin ruhsatıyesi verenler nezdinde vefiyatın kayıt ve zaptına mahsus bir defter bulundurulacak ve bu deftere meyitin ismi, adresi, tarihi vefatı, malûm ise mevti

intaç eden hastalık ve defin ruhsatiyesi verenin ismi kaydedilecektir. Bu malûmat her ay nihayetinde toplanarak öbir ayın on beşine kadar en yakın Hükûmet tabibi ve sıhhiye müdiriyetine bildirilir ve sıhhat daireleri tarafından da mahallî nüfus idarelerine ihbar olunur.

İKİ YÜZ YİRMİ BİRİNCİ MADDE — Ölü muayene edenler veya defin ruhsatnamesi verenler vefat sebebinin kazaen veya bir sari hastalık neticesi olduğuna dair şüphe veya kanaat hasıl ettikleri takdirde ait olduğu makamı haberdar etmeden defin ruhsatiyesi veremezler. Tabip olmıyan yerlerde sari hastalık şüphesile vefat edenler için defin ruhsatiyesi verilip hâdiseden akabinde makamı aidesine malûmat verilir.

İKİ YÜZ YİRMİ İKİNCİ MADDE — Her şehir ve kasabada cenazelerin bulunduğu mahalden mezarlığa kadar nesuretle nakledilecekleri hakkında mahallî sıhhiye memurlarının mütaleası alınmak şartile belediyelerce bir talimatname çıkarılır. Canazelerin kolayca ve usulü dairesinde nakline nazaret ve bu bapta lâzım gelen vasıtaların ihzarına belediyeler mecburdurlar. Umumî nakil vesaitinin cenaze nakline mahsus veya cenaze nakline mahsus vasıtaların sair hususlara tahsisi memnudur.

İKİ YÜZ YİRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Mezarlıklarda her mezara bir ölü defnolunur ve mezarlıkların mebni olduğu arazinin tabiatına nazaran tayin olunacak zaman mürrur etmeden aynı mahalde ikinci bir ölünün defnine ruhsat verilmez. Bu müddet beş seneden aşağı olmaz. Mezarlıkların vüsati müsait olan mahallerde münasip bir mahal ayrılarak istiyenlere aile mezarlığı olarak satılması caizdir.

İKİ YÜZ YİRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Ölülerin yakılması için fennî usulü dairesinde fırınlar yaptırmak istiyen belediyeler evvel emirde bu hususta Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletine müracaat ederek hazırlattıkları projeleri tasdik ettirip müsaade aldıktan sonra tesisata başlayabilirler.

İKİ YÜZ YİRMİ BEŞİNCİ MADDE — Bir cesedi ihrak fırınlarında yaptırmak için aşağıda yazılı vesikaların vücudu lâzımdır:

1 - Ölünün hastalığı esnasında tedavisile meşgul olmadığı malûm ve sabit olan resmî bir tabip tarafından verilmiş olup vefatını herhangi gayri tabî bir sebepten mütevellit olmadığını bildiren bir rapor ve defin ruhsatiyesi.

2 - Cesedinin yakılmasını arzu ettiğini mübeyyin olup mevtanın hayatta iken yazdığı vesika veya bu hususta şifahen arzu izhar ettiğini işidenlerden lâakal üç zatın tahrirî şahadet ve tasdikleri.

3 - Müteveffanın ölümünü mucip olan sebebin herhangi cinaî bir fiilden münbais olduğuna dair hiçbir şüphe mevcut olmadığını bildiren ve mahallî polis idaresi tarafından verilen vesika.

İşbu vesikalar ihraktan lâakal yirmi dört saat evvel mahallî belediyesine ibraz olunarak alelûsul vefat defteri mahsusuna işaret edildikten sonra ihrak müsaadesi verilir. Defnedilen ölülerin defninden sonra ihrak için kabirden çıkarılmalarına müsaade eedilmez.

İKİ YÜZ YİRMİ ALTINCI MADDE — İhrak neticesi cesetten hasıl olan bakaya hususî kaplar derununda mezarlık dahilinde bir dairei mahsusada hıfz edilir.

Ölülerin çıkarılması ve nakli

İKİ YÜZ YIRMI YEDİNCİ MADDE — Cesetlerin tamamen tahallül ve tefessühünden evvel mezarlar açılarak ölülerin çıkarılması için behemehal mahallî belediyesinin müsaadesi alınmak lâzımdır. Bu hususta sıhhat memurlarının mütalesi alınmalıdır. Adlî otopsiler bu hükümden müstesnadır. Yalnız mahallî belediyesine keyfiyet bildirilir.

İKİ YÜZ YIRMI SEKİZİNCİ MADDE — Bir ölünün gerek defninden evvel ve gerek defninden sonra bir kasabadan diğerine nakli için vefat veya defin mahallî olan şehir veya kasaba belediyesinin vesikası istihsal olunur. Bu vesikanın alınması için ölü henüz defnedilmemiş ise define ruhsat verildiğini mübeyyin vesikanın ibrazı lâzım gelir. Defnedilmiş ölüler için evvelce vefiyat hakkındaki defteri mahsusuna işaret edilmiş olan kayıtların bir sureti çıkarılır ve bundan başkade her iki halde vefatın sebebi ile nakil halinde sıhhi bir mahzur tevelliüt etmeyeceğine dair tabibin tasdiki iktiza eder.

İKİ YÜZ YIRMI DOKUZUNCU MADDE — Kolera, veba, çiçek, şarbon, cüzam ve ruam illetlerinden vefat edenlerin nakli memnu olduğu gibi bunlardan defnedilmiş olanların vefatları tarihinden itibaren üç sene ve 57 inci maddede zikredilen diğer hastalıklardan vefat etmiş olanların da bir sene mürrur etmeden mezarlarından çıkarılarak başka bir mahalle nakilleri de memnudur.

İKİ YÜZ OTUZUNCU MADDE — Bir şehir ve kasabadan diğerine nakle diecek ölülerin Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince tertip edilerek belediyelere tebliğ olunacak talimatnamede münderiç fennî usuller dahilinde tabutlanması lâzımdır. Bu tarzda tabutlanmayan ölülerin nakline mümaneat edilir.

İKİ YÜZ OTUZ BİRİNCİ MADDE — Şimendiferlerle nakledilecek ölüler 228 inci maddede gösterildiği surette müsaade alındıktan ve ölünün tabutlanmasının usulü fenniyesi veçhile yapıldığı tevsik olunduktan sonra şimendifer idaresine teslim ve ancak seyri seri ile naklolunur. Hava tarikile sevkedilecek ölüler için aynı surette muamele olunur.

İKİ YÜZ OTUZ İKİNCİ MADDE — Uzun müddet devam edecek nakiller için veya sıcak mevsimlerde, sıhhat memurları tarafından talep edildiği takdirde, ölülerin tahnit edilmesi mecburidir.

İKİ YÜZ OTUZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Deniz tarikile yapılacak ölü nakliyatı için evvelce ait olduğu makamdan istihsal edilen vesikalar ölünün gemiye tahmilinden evvel bulunduğu limandaki Hudutlar ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğünün memuruna ve yahut hudutlar ve sahiller sıhhat işlerine nazare edenlere tasdik ettirilmelidir. Başka suretle ölülerin gemilere yükletilmesi memnudur.

İKİ YÜZ OTUZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Enebi memleketlerinden getirilen ölülerin nakline müsaade edildiğine ve bunun için sıhhi mahzur mevcut olmadığına dair mahallî idareden verilir konsoloslarca tasdik edilmiş vesika ibra edilmedikçe bunların her ne tarikle gelirse gelsin memlekete dühullerine müsaade edilmez.

On birinci bap

Şehir ve kasabalar hıfzıssıhhası

Birinci fasıl

İçilecek ve kullanılacak sular

İKİ YÜZ OTUZ BEŞİNCİ MADDE — Hususî kanuna tevfikân belediye-lerce idare edilen sularla işletilmesi şirketlere bırakılan suların sıhhi hususları Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekâletinin mürakabesine tabidir.

İKİ YÜZ OTUZ ALTINCI MADDE — İçilmek ve kullanılmak için geti-rilecek suların fennen içilmesine müsaade edilecek evsafıta olması şarttır. Olma-dığı takdirde bunların fennen icap ettiği surette temizlenmesine ve evsafının ıslahına belediyeler mecburdurlar.

İKİ YÜZ OTUZ YEDİNCİ MADDE — Şehir ve kasabalarda tevzi edilmek üzere celbedilen su menbalarının etrafında behemehal bir himaye mıntakası tesis edilmelidir. Bu mıntakaların hudutları sıhhat memurları huzurile ihtisas erbabı tarafından menbaın gıda havzası üzerinde tayin edilir.

İKİ YÜZ OTUZ SEKİZİNCİ MADDE — Himaye mıntakası olmak üzere menbalar etrafında tayin ve tahdit edilen arazi belediye mıntakası haricinde de olsa belediye tarafından belediye istimlâk kanununa tevfikân istimlâki mecburî olup bu arazinin mesken yapılmak, ekilmek ve sair her hangi hususlar için isti-mali memnudur.

İKİ YÜZ OTUZ DOKUZUNCU MADDE — Suları içilmeğe ve ev işlerinde kullanılmağa mahsus hususî ve umumî kuyuların ve sarnıçların televvüs eyledik-leri veya televvüse maruz buldukları takdirde bunların ıslahını takibe belediyeler mecburdurlar. Sahipleri tarafından ıslah ve televvüs tehlikesi bertaraf edilmeyen ku-yular masarifi sahibinden Devlet emvali gibi tahsil edilmek üzere belediye tara-fından ıslah edilir.

İKİ YÜZ KIRKINCI MADDE — Umuma satılan menba suları mahallî belediyesinin sıhhi mürakabesi altında bulunur. Bunlara ve bütün içme suları nakliyatına ait kapların vasıfları ve bu kaplara doldurma ve sevkleri tarzı belediye-lerce tayin olunur. Menbaların sahipleri veya müstecirleri menbaların ve su nakledenler suların televvüsten vikayesi için gösterilecek tedbirleri tatbika mecburdur.

İKİ YÜZ KIRK BİRİNCİ MADDE — Sularının içilmesi fennen ve sıhhat için tehlikeli olan menba, kuyu, çeşme ve saire gibi mahallere belediyece o suyun mazarratlı olduğunu gösteren ve haricî tesirler ile yazıları bozulmıyan levhalar asılır.

İKİ YÜZ KIRK İKİNCİ MADDE — Dere, nehir ve çayların ve çeşmelerin televvüsünü mucip tesisat yapılmasına veya eşhas tarafından bu tarzda telvisat ikama mümaneat olunur. Fabrika sularının fennî mahzurları tahakkuk eden yerlerde mazarratı izale edilmeden nehir ve derelere dökülmesi memnudur.

İKİ YÜZ KIRK ÜÇÜNCÜ MADDE — Buz fabrikaları ve imalâthaneleri sıhhi mürakabe altında bulunur. Buz imal edilecek sular behemehal 236 ıncı mad-dede zikredilen içme suları evsafını haiz olmalıdır.

İkinci fasıl

Mecralar ve müzahrefat imhası

İKİ YÜZ KIRK DÖRDÜNCÜ MADDE — Mehsus kanununa tevfiikan belediyelerce inşa ettirilmiş ve ettirilecek lâğım ve çirkef mecralarının fennî mahzuru olmadığı kabul ve tasdik edilmedikçe dere, çay, nehirlere akıdılması memnudur. Fennî usul dairesinde mecralar muhteviyatının imhası için kullanılacak sahaların meskenlerden uzak olması ve bunların istimlâk edilerek başka suretle istimal edilmemesi lâzımdır.

İKİ YÜZ KIRK BEŞİNCİ MADDE — Mecra inşası mümkün olmıyan yerlerde yapılacak çukurların fennî vasıf ve şartları Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince tayin olunur. Bu çukurların muayyen fasılalarla temizlenmesi için belediyelerce münasip ve sıhî mahzurlardan salim tahliye ve nakil vasıtaları tedarik olunup ücret mukabilinde halka tahsis edilir. Çukurlar muhteviyatının dökülmesi için madde 244 de yazılı olduğu tarzda bir saha tahsis edilmelidir. Beşerî mevadî gaitanın her nevi sebze ve saire zeriyyatında gübre olarak istimali memnudur.

İKİ YÜZ KIRK ALTINCI MADDE — Yirmi binden fazla nüfusu olan şehirlerde umumî caddelerde veya belediyelerce tayin edilecek mıntakalar içinde hayvan ahır bulundurulması memnudur.

İKİ YÜZ KIRK YEDİNCİ MADDE — Şehirler ve kasabalar belediye hudutları dahilinde görülen hayvan leşlerinin ortadan kaldırılması ve mazarratlarının izalesi belediyeye aittir. Köyler ve köyler civarındakiler köy ihtiyar heyetlerince gömülürler.

İKİ YÜZ KIRK SEKİZİNCİ MADDE — Belediyesi olan her şehir ve kasabada sokakların yıkanmak ve süprülmek suretile temiz tutulması mecburidir. Toplanan süprüntüler bunların etrafa yapılmasına ve dökülmesine mani olacak vasıtalarla nakledilerek şehir ve kasabanın vaziyetine göre en münasip olarak kabul edilen şekilde imha veya ihrak edilir. Nüfusu elli binden fazla olan şehirlerde bu süprüntüden istifade edilmek üzere lâzımgelen tesisat yapılır. Sokaklarda ve ya evler içinde süprüntü birikip kalmaması için belediyelerce tedabir ittihaz olunur.

İKİ YÜZ KIRK DOKUZUNCU MADDE — Belediyelerce şehir ve kasaba dahilinde telvisata meydan vermemek üzere münasip mahallerde fenne muvafık şekilde aptes yerleri tesis ve mevcutları ıslah olunur. Belediye teşkilâtı olmıyan yerlerde bu mecburiyet köy ihtiyar heyetlerine aittir. Cadde ve sokaklarda ve meskenler kurbünde ve belediyelerce tayin edilecek hudutlar dahilinde açıkta defihacet etmek kat'î surette men edilir.

Üçüncü fasıl

Meskenler

İKİ YÜZ ELLİNCİ MADDE — Mahallî belediyelerin ruhsatı olmaksızın her nevi mesken ve umuma mahsus binalar inşası memnudur. Müsaadenin istihali için binanın projesi belediyeye tevdi edilir. Bunlardan umuma mahsus binalara ait bulunanlar hakkında sıhhiye heyetinin mütaleası alındıktan ve meskenlere ait olanların Sıhhat Vekâleti tarafından tespit edilecek, sıhî şartlara muvafık bulunduğu ve her nevi binanınki mevzu nizamlara da uygu olduğu anlaşıl-

dıktan sonra proje sahibine iade ve inşaata müsaade olunur. Bina sahipleri projelerin tevdiinden itibaren nihayet yirmi gün zarfında bir cevap almadıkları takdirde inşaata başlamakta muhtardır.

İKİ YÜZ ELLİ BİRİNCİ MADDE — Müsaade talep edilmeden veya teklif olunan sıhhi şartlar nazarı dikkate alınmadan inşaat yapıldığı takdirde bu inşaatın itmamına ve itmam edilmiş ise sıhhi şartları veya müsaade muamelesini ikmal etmedikçe iskânına ve istimaline mümanaat olunur.

İKİ YÜZ ELLİ İKİNCİ MADDE — Yeni inşa edilerek sahibi oturacak veya kiraya verilecek binaların ilk defa iskânından evvel içinde oturacaklar için sıhhi ve fennî mahzurları olduğu belediyelerce tasdik edilmeden iskân ve icarı memnudur. Bu tasdik için binanın, aralarında bir sıhhat memuru da bulunduğu bir heyet tarafından tetkiki ve rapor verilmesi lâzımdır.

İKİ YÜZ ELLİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Nüfusu elli binden fazla olan şehirlerde belediyeler ikâmetgâhların sıhhi şartlarını daima nazarı teftişte bulundurmak üzere bir meskenler idaresi tesisine mecburdurlar. Bu idareler azamî iki odayı havi evlerle daha büyük olmakla beraber kiraya verilen evleri, bekâr ikametgâhlarını ve pansiyonları ve ameleye tahsis edilen ev veya odaları, bodrum ve tavan aralarında bulunan ve icara verilen ikametgâhları teftiş ve mürakabe ederler.

İKİ YÜZ ELLİ DÖRDÜNCÜ MADDE — İnşaatı itmam edilmiş olsun veya olmasın içinde oturanların veya komşularının sıhhatine veya hayatına ehemmiyetli zarar vereceği anlaşılan meskenlerin ıslahına sahipleri mecburdurlar. Bunun için meskenler idaresi olan yerlerde bu idarelerin, mevcut bulunmayan mahallerde belediyenin sıhhat ve fen memurlarının verecekleri esbabı mucibeli raporlar belediye reislerince vilâyetlerde valiye ve kazalarda kaymakamlara tevdi edilir. Vali ve kaymakamlar esbabı mucibeli raporları mahallî hıfzıssıhha meclislerine tevdi ile karar talep eyler.

İKİ YÜZ ELLİ BEŞİNCİ MADDE — Hıfzıssıhha meclislerince verilen karar belediyelerce zikredilen esbabı mucibeyi kabul ve tasvip eder veya ret eyler mahiyette olsa da her iki halde bu kararlar vilâyet idare heyetlerinin temyizen tasdikile muteber olur.

İKİ YÜZ ELLİ ALTINCI MADDE — Sıhhi mahzurları görülen binaların sahipleri belediyelerin esbabı mucibeli raporlarını görmeğe salâhiyettar oldukları gibi hıfzıssıhha meclisleri huzurunda beyanı mütalea etmiye veya vekilleri vasıtasile fikirlerini söyletmeğe mezundurlar. Bu husustaki müzakerattan, lâakal 15 gün evvel binaların sahipleri keyfiyetten tahriren haberdar edilmelidir.

İKİ YÜZ ELLİ YEDİNCİ MADDE — Mahzurları görülen binaların hıfzıssıhha meclisleri kararı ve vilâyet idare heyetlerinin tasvibile takarrür eden tadilat, ıslâhat veya tamirat icra edilmeden tamamen veya kısmen mesken olarak istimali memnudur. Etrafında bulunanların hayat ve sıhhati için tehlike iras eden binalar hakkında da aynı suretle muamele icra edilir ve bu tehlikenin vukuu yakını olduğu takdirde belediyelerce tehlikenin sür'atle izalesi temin ve masarifi Devlet emvali gibi sahibinden tahsil olunur.

Dördüncü fasıl

Hanlar, oteller ve umumî mahaller

İKİ YÜZ ELLİ SEKİZİNCİ MADDE — Bütün oteller, hanlar ve misafirha-

nelerin sıhhi şartları mecburî ve asgarî olarak ihtiva etmeleri lâzimgelen müştemilâtı belediyelerce, belediye hudutları haricindeki yerlerde vilâyet veya kaza sıhhat memurlarınca tayin ve mürakabe edilir.

İKİ YÜZ ELLİ DOKUZUNCU MADDE — Sıhhi şartları haiz olmyan ve hastalıkların intikaline vasita olduğu görülen otel, han ve sair misafirhaneler her türlü mahzurdan sâlim bir surette ıslahı sabit oluncıya kadar kapatılır.

İKİ YÜZ ALTMİŞİNCİ MADDE — Otelcilik, hancılık edecek veya her hangi suretle olursa olsun ücretle misafir kabul edecek olanlar hususî müsaadeyi haiz olmalıdır. Bu müsaadeler belediye hudutları dahilinde belediyelerce, bu hututlar haricinde valiler veya kaymakamlarca ita edilir. Müsaade verilmeden evvel bu mahallerin sıhhi mahzurlardan arî ve lâzimgelen şartları haiz olduğu sıhhat memurlarınca da tespit olunur.

İKİ YÜZ ALTMİŞ BİRİNCİ MADDE — Bütün eğlence mahalleri, tiyatro, sinema, bar ve gazino ve kahve ve emsali yerler ve halkın bir arada toplanmasına mahsus sair umumî mahaller ve hamamlarda halkın sıhhatini vikaye ve selâmetini temin için riayeti lâzimgelen tedbirler mahallî belediyelerce neşir ilân olunur. Bu tedbirlere kısmen veya tamamen riayet edilmeyen mahallerde her türlü içtimalar men edilir.

Beşinci fasıl

Yeni tesis olunacak veya tevsi edilecek şehir ve kasabalar

İKİ YÜZ ALTMİŞ İKİNCİ MADDE — Nüfusu yirmi bin veya daha ziyade olan şehir ve kasabalar belediyeleri bu kaunnun meriyeti tarihinden itibaren üç sene zarfında şehir veya kasabanın tevsi ve ıslahı için bir müstakbel şekil projesi tanzim etmeğe mecburdur.

Bu proje yeniden yapılacak veya ıslah edilecek sokakların istikamet ve genişliğini, meydanların, umumî mahallerin, bahçelerin ve abidelerin yerlerini ve vaziyetlerini gösteren bir haritayı ve yapılacak tesisatın senelere taksim edilmiş olmak üzere belediye meclisince tasdik edilmiş bir programı ihtiva etmelidir.

İKİ YÜZ ALTMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — Nüfusu yirmi binden az ve beş binden fazla olan şehir ve kasabalar belediyeleri de nüfusları her iki nüfus tahriri devresi arasında % 15 miktârında bir çoğalma gösterdikleri takdirde bu tarzda bir proje ihzarına mecbur oldukları gibi nüfusu her neye baliğ olursa olsun 228 inci maddede yazılı olduğu veçhile içme ve kaplıca mahalli olarak kabul edilen şehir ve kasabalarda bu projeyi tanzim ettirirler.

İKİ YÜZ ALTMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — Nüfusu her neye baliğ olursa olsun büyük bir yangın, zelzele ve herhangi diğeri bir âfet sebebiyle veya harp yüziünden büyük bir kısmı veya tamamı harap olan şehir ve kasabalar belediyeleri, tabii halin geri gelmesinden itibaren en çok altı ay zarfında o şehir ve kasabanın yeniden tanzim ve imari için bir plân ve proje tertibine mecburdurlar. Muvakkat ikametgâhlar müstesna olmak üzere bu plân ve projelerin tanziminden evvel harap olan kısımlarda her türlü inşaat men olunur.

İKİ YÜZ ALTMİŞ BEŞİNCİ MADDE — Belediyelerce tanzim ettirilecek olan bu plân ve projeler icabında tetkik edilmek üzere Dahiliye ve Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletlerince talep edilebilir. Bu takdirde bu vekâletlerce teklif edilecek tadilatın kabulü mecburidir.

İKİ YÜZ ALTMİŞ ALTINCI MADDE — Her şehir ve kasaba belediyesi bu kanunun meriyeti tarihinden itibaren bir sene zarfında o şehir veya kasabanın ihtiyaçlarına göre bu kanunun gösterdiği sıhhi hususlara ait bir zabıta talimatnamesi tertip eder. Bu nizamname, meskenlerin ihtiva etmeleri lâzımgelen asgarî müstemilâtı, umumî ve müşterek ikametgâhlardaki ikamet şartlarını, gıda maddeleri satılan veya sair temizliğe müteallik işlerle iştilgal edilen mahallerin, han, otel, müsaafirhane, eğlence mahalleriyle bütün umumî yerlerin sıhhi şartlarını ve umumiyetle şehrin sıhhat ve temizliğine taallük eden hususlara ait riayetleri lâzımgelen kaide-leri ihtiva eder.

İKİ YÜZ ALTMİŞ YEDİNCİ MADDE — Belediyelerin mensup oldukları vilâyetler vasıtasile gönderecekleri sıhhi zabıta talimatnameleri Dahiliye ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletlerince tetkik ve tasvip edilmeden meriyete konulamaz.

Bu talimatnamede yapılacak esasa müteallik tadiller aynı şartlara tabidir.

On ikinci bap

Gayri sıhhi müesseseler

İKİ YÜZ ALTMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — Civarında ikamet eden halkın sıhhat ve istirahatini ihlâl eden müesseseler ve atelyeler bu kanunun neşrinden itibaren, resmî müsaade istihsal edilmeksizin açılmaz.

İKİ YÜZ ALTMİŞ DOKUZUNCU MADDE — 268 inci maddede zikredilen müesseseler ve atelyeler üç sınıfa tefrikolunur.

Birinci sınıf - Hususî meskenlerden behemehal uzak bulundurulmaları icap edenler.

İkinci sınıf - Hususî meskenlerden behemehal uzaklaştırılması icap etmemekle beraber müsaade verilmezden evvel civarında ikamet edenlerin sıhhat ve istirahatleri üzerine gerek tesisatları ve gerekse vaziyetleri itibarile bir mazarrat yapmıyacağına kanaat husulü için tetkikat yapılması iktiza eden müesseseler.

Üçüncü sınıf - Meskenlerin yanında kalabilmekle beraber yalnız sıhhi nezarete tabi tutulması icap eden müesseselerdir.

İKİ YÜZ YETMİŞİNCİ MADDE — Bu kanuna müteferri olmak üzere bu üç sınıf müessese ve atelyelerin bir listesi Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince İktisat Vekâletinin de mütaleası alınmak şartile tanzim olunur. Bu listede mün-deriç olmyan müessese ve atelyelerin hangi sınıftan addedileceği badehu yine aynı suretle tayin edilir.

İKİ YÜZ YETMİŞ BİRİNCİ MADDE — Birinci sınıf müesseselerin tesisi için ancak Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince müsaade olunur ve İktisat Vekâletine malûmat verilir. Bu hususta müsaade almak üzere müessesenin bulunduğu mahalde en büyük mülkiye memuruna bir istida ile müracaat edilir. Bu istidaya müessesenin nevi, ne ile iştilgal edeceği ve sair tafsilât kaydedilmelidir. Bu müracaat evrakı mahallî sıhhat memurlarının raporile Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletine gönderilir. Vekâletçe icabında yaptırılacak tetkikat ve tahkikattan sonra resmî müsaade verilir.

İKİ YÜZ YETMİŞ İKİNCİ MADDE — İkinci ve üçüncü sınıf müesseselerin tesisi için mahallî sıhhat memurlarının muvafık raporları üzerine mahallî

en büyük mülkiye memurunca resmî müsaade verilir ve Sıhhat ve İktisat Vekâletlerine bildirilir.

İKİ YÜZ YETMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — Birinci sınıf müesseseler ve atelyeler civarında ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince tasdik edilecek mesafe dahilinde meskenler veya insanların ikametine mahsus sair mahallerin bulunması memnudur.

İKİ YÜZ YETMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanunun neşri tarihinde mevcut olup civarında mukim halkın sıhhat ve istirahatlarını ihlâl eylediği mahallî sıhhat memurlarının raporu ve vilâyet idare heyetinin tasvibi ile tebeyyün eden birinci sınıfa dahil müesseselerin İktisat ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletleri karârile nakli ve sahibinin mümaneatı halinde seddi caizdir.

İKİ YÜZ YETMİŞ BEŞİNCİ MADDE — Birinci sınıfa dahil bulunan müessese ve atelyelerden işbu kanundan evvel tesis edilmiş olanlar başka bir mahalle naklettikleri veya faaliyetlerini altı ay müddetle tatil eyledikleri takdirde yeniden tesis edilecek müessese mahiyetinde telâkki edilerek müsaade istihsali lâzım gelir.

On üçüncü bap

Sıhhi istatistik ve coğrafya ve propaganda

İKİ YÜZ YETMİŞ ALTINCI MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletine ait istatistik hizmetleri aşağıda gösterilmiştir:

- 1 - Doğum, evlenme, ölüm ve ölüm sebepleri.
- 2 - Kara, deniz, hava tarikleri üzerinde yapılan sıhhi tedbirler.
- 3 - Hastane, dispanser, sanatoryomlardaki ve sair tedavi müesseselerindeki hastalar, ve zaiflar hali nekahette bulunanlar.
- 4 - Sari ve istilâi hastalıklar.
- 5 - Meslek hastalıkları.
- 6 - Memleketin sıhhi coğrafyasına ait malûmat.
- 7 - Sıhhi ve ictimaî hizmetlere taallük edip Yüksek Sıhhat Şurası tarafından tayin edilecek sair mesail.

İKİ YÜZ YETMİŞ YEDİNCİ MADDE — Devlete ait hava rasat müesseseleri Sıhhat Vekâletinin tıbbî ve sıhhi istatistik ve coğrafya tanzimi için icap eden her nevi malûmatı itaya mecburdurlar.

İKİ YÜZ YETMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — Devlet umumî istatistik dairesi her ay nihayetinde 276 ıncı maddede zikredilen hususlara müteallik olup ittilâ hasıl eylediği ihşaî malûmatı Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletine verir.

İKİ YÜZ YETMİŞ DOKUZUNCU MADDE — Bilûmum hususî hastaneler, sanatoryomlar, dispanserler müdürleri Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince talep edilecek istatistikleri muayyen mühletler dahilinde vermeğe mecburdurlar.

İKİ YÜZ SEKSENİNCİ MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti sari ve salgın hastalıklardan korunma, çocuk büyütme ve sıhhi şartlar dairesinde yaşama gibi sıhhi meseleler hakkında halkı tenvir için kitap, levha, risale neşreder, sıhhi propaganda müessesatı yapar ve konferanslar verir ve her nevi sinema filimleri gösterir. Bu gibi hizmetler meccanidir. İcabi takdirinde lâzım gelen vasıtaları haiz seyyar sıhhi propaganda kolları teşkil olunur.

İKİ YÜZ SEKSEN BİRİNCİ MADDE — Bütün mekteplerde en son ilmi müktesebata tevfikân hıfzassıhha dersi tedrisatı mecburidir. Bu dersler mütehasıs zât tarafından tedris ve programları Maarif Vekâletile Sıhhat ve İctimaî Muave-net Vekâleti tarafından müştereken tespit olunur.

On dördüncü bap

Ceza hükümleri

İKİ YÜZ SEKSEN İKİNCİ MADDE — İşbu kanunda yazılı olan mem-nuiyetlere muhalif hareket edenler veya mecburiyetlere riayet etmiyenler hak-kında kanunda ayrıca bir ceza hükmü gösterilmediği ve fiilleri türk ceza kanunu itibarile daha ağır cezayı istilzam eylemediği halde beş liradan elli liraya kadar hafif para cezası ve üç günden bir aya kadar hafif hapis cezası verilir.

İKİ YÜZ SEKSEN ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunda yazılı belediye vazifelerine taallük edip 266 inci maddede gösterilen sıhhi zabıta nizamnamesinde mezkûr memnuiyetlere muhalif hareket edenlerle mecburiyetlere riayet etmiyenler, 16 nisan 1340 tarih ve 486 numaralı kanun mucibince cezalandırılır.

İKİ YÜZ SEKSEN DÖRDÜNCÜ MADDE — 66 ve 67 inci maddelerde zik-redildiği üzere sari hastalıklar hakkında tetkikatta bulunmağa salâhi-yettar memurlara muhalefet eden kimseler ceza kanununun 263 üncü maddesi mucibince cezalandırılır.

İKİ YÜZ SEKSEN BEŞİNCİ MADDE — 77 inci maddede yazılı memnu-iyete rağmen lâboratuvarlarında kolera ve veba ve ruam kültürleri bulunduranlar yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasile tecziye edilirler ve bu kül-türler müsadere ve imha edilir.

İKİ YÜZ SEKSEN ALTINCI MADDE — Tathir ve tephir edilmeden satı-ğa çıkarılan 85 inci maddede yazılı eşyaya vaz'iyet ve tathirâtı icra ve bu hiz-netten mütevellit bütün masarif sahibinden tahsil olunduktan sonra iade olunur.

İKİ YÜZ SEKSEN YEDİNCİ MADDE — 101 inci maddede zikredilen edbirlere muhalefet edenler veya tedaviye icabet etmiyenler hakkında ceza kanununun 526 inci maddesi tatbik olunur.

İKİ YÜZ SEKSEN SEKİZİNCİ MADDE — 103 üncü maddede zikredilen mecburiyete riayet etmediği tebeyyün edenler 3 aydan aşağı olmamak üzere hapis cezasına veya 550 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilirler.

İKİ YÜZ SEKSEN DOKUZUNCU MADDE — 109 uncu maddedeki mecbu-iyete riayet etmiyen tabipler yüz liraya kadar hafif para cezası ile cezalan-tırılırlar.

İKİ YÜZ DOKSANINCI MADDE — 110 uncu maddede yazılı cürümleri etikâp edenler hakkında ceza kanununun 459 uncu maddesi hükümleri tatbik olunur. Frengili bir çocuk frengiye musap olduğu bildirilmiyerek salim bir süt anneye verilir. ve süt anne frengiye düşer olursa faili hakkında aynı ceza verilir.

İKİ YÜZ DOKSAN BİRİNCİ MADDE — 112 inci maddede gösterilen edbirlere riayet etmiyen ve tedaviye icabet eylemiyenler ceza kanununun 526 inci maddesi hükmünce cezalandırılır.

İKİ YÜZ DOKSAN İKİNCİ MADDE — 137 inci maddede gösterilen mecburiyete riayet etmiyen gemi süvarileri 500 numaralı rüsümü sıhhiye kanunu mucibince ve para cezası ile cezalandırılır.

İKİ YÜZ DOKSAN ÜÇÜNCÜ MADDE — 138 inci maddedeki şeraite muvafık olmıyan gemilerin kaptanları 500 numaralı rüsümü sıhhiye kanununda münderiğ cezayı naktilerin on misli alınmak suretile cezalandırılır.

İKİ YÜZ DOKSAN DÖRDÜNCÜ MADDE — Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletile İktisat Vekâleti tarafından 141 inci maddede gösterildiği veçhile müştereken tespit edilen nizamnamede münderiğ levazım ve saireyi bulundurmayan ve yolcuların selâmet ve emniyetini temin eyliyecek tedbirlere riayet etmiyen gemi sahip veya süvarilerinden yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır cezayı nakdî alınır ve bu levazım ikmal edilinceye kadar gemilerin seyrü seferine mümaneat olunur.

İKİ YÜZ DOKSAN BEŞİNCİ MADDE — 179 uncu maddede zikredilen nizamname ile Sıhhat ve İctimaî Muavenet ve İktisat Vekâletlerince müştereken tespit edilen tedbirlere riayet etmiyen iş sahipleri beş yüz liraya kadar ağır cezayı nakdî ile cezalandırılır. Bu yüzden şahsî veya umumî zarar hasıl olduğu takdirde ahkâmı unumiye mucibince takibatı kanuniye ifa edilir.

İKİ YÜZ DOKSAN ALTINCI MADDE — 185 inci maddedeki memnuiyet hilâfına hareket edenler ceza kanununun 396 inci maddesi mucibince cezalandırılır.

İKİ YÜZ DOKSAN YEDİNCİ MADDE — 186 ve 187 inci maddelerde zikredilen fiilleri irtikâp edenler ceza kanununun 398 inci maddesi ve 187 inci maddedeki fiilleri yapanlar 363 üncü maddesi mucibince cezalandırılır.

İKİ YÜZ DOKSAN SEKİZİNCİ MADDE — 205 inci maddedeki mecburiyete riayet edilmıyen mahaller mahkemelerce muvakkaten ve mecburiyet ifa edilinceye kadar seddedilir.

İKİ YÜZ DOKSAN DOKUZUNCU MADDE — 215 inci maddede zikredilen defin ruhsatıyesi olmadan cenaze defneden mezar bekçileri veya ölü sahipleri ceza kanununun 526 inci maddesi mucibince cezalandırılır.

ÜÇ YÜZÜNCÜ MADDE — 227 inci maddede zikredilen istisna haricinde lâzım gelen müsaadeyi almadan herhangi suretle olursa olsun mezarları açanlar altı aydan bir seneye kadar hapsedilir.

ÜÇ YÜZ BİRİNCİ MADDE — Müsaadesiz bir şehir ve kasabadan diğerine ölü nakledenler hakkında ceza kanununun 526 inci maddesi hükmü tatbik olunur.

ÜÇ YÜZ İKİNCİ MADDE — Belediyelerce 252 inci maddeye tevfiikan sıhhî mahzuru olmadığı tasdik edilmeden sahip oldukları binaları iskân ettirenler veya icara verenlerden yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır cezayı nakdî alınır veya bir senelik bedeli icarının iki misli cezaen tahsil olunur.

On beşinci bap

Umumî hükümler

ÜÇ YÜZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunda zikredilen sıhhat memurları; Devlet, belediye ve idarei hususiye işlerinde kullanılan tabipler ve Sıhhat ve İctimaî

Muavenet Vekâletinin lüzum göreceği ve mezuniyet vereceği hususlarda tabiplerin maiyetinde bulunan küçük sıhhat memurlarıdır.

ÜÇ YÜZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanunda zikredilen nizamname, talimatname ve saire kanunun mer'iyeti tarihinden itibaren bir sene zarfında tertip ve ikmal olunur. Elyevm mevcut ve aynı işlere müteallik nizamname ve talimatname hükümleri bu kanun hükümlerine tearuz etmedikçe yenileri neşredilinceye kadar muteberdir.

ÜÇ YÜZ BEŞİNCİ MADDE — İşbu kanunda yazılı resmî vazifeleri ve muameleleri yapacak olan Hükûmet ve belediye hekimleri ile küçük sıhhiye memurları veya bunların makamına kaim olacak sair memurlar bu muamelelerden dolayı hiç bir sebep ile alâkadarlardan ücret alamazlar.

ÜÇ YÜZ ALTINCI MADDE — Bu kanunun meriyeti tarihinden itibaren 28 haziran 1300 tarihli ceraimi sıhhiye kanunu ve 1316 tarihli mamulâtı dahiyyeden olan sade yağlarının muhafazai safiyetine dair nizamname ve 1323 tarihli aşu nizamnamesi ve 31 mart 1330 tarihli emrazı sariye ve istilâiye nizamnamesi ve 25 ağustos 1330 tarihli tifo aşısının lüzum görülecek mahallerde tatbıkının mecburî olduğuna dair kararname ve 1 haziran 1331 tarihli Kastamonu vilâyeti ve Bolu sancağı frengi mücadele teşkilâtı sıhhiyesi hakkındaki nizamname ve 30 eylül 1331 tarihli kolera aşısının lüzum görülecek mahallerde tatbıkı mecburî olduğuna dair olan irade ve 4 nisan 1333 tarihli sakarinin gümrüklerden imrarı hakkındaki kanun ve 5 şubat 1337 tarihli ve 90 numaralı frenginin men ve tahdidi sirayeti hakkındaki kanun ve 26 şubat 1927 tarihli emrazı sariye ve istilâiye nizamnamesine ilâve edilen ahkâm hakkındaki kanun hükümleri mülğadır.

ÜÇ YÜZ YEDİNCİ MADDE — Şubat 1331 tarihli Sıhhiye Nezareti teşkilâtına ait kanunla teşkil edilmiş olan Meclisi Âli Sıhhi mülğadır. Muhtelif kanunlarla bu meclise verilmiş olan vazifeler Yüksek Sıhhat Şurası tarafından ifa kılınır.

ÜÇ YÜZ SEKİZİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden itibaren altı ay sonra mer'idir.

ÜÇ YÜZ DOKUZUNCU MADDE — Bu kanun hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

30 nisan 1930

<i>Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	29 - IV - 1930 ve 1/441
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhuriyet Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	30 - IV - 1930 ve 4/145
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları</i>	:	Cilt Sayfa 10 66 18 18,63,79,86,102,105,117,121,122
<i>Bu kanunla ilişiği olan kanunların numaraları:</i>	:	90,486,500,765,978,1580,